

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A protestantizmus lényege.

I.

Az emberi elme szomorú megtévelyedése ismét eljuttatta az emberiséget azon mélyen elcsüggesztő küzdelmekig, melyek igazolják a német nagy költőnek Goethének a mondását, hogy „e világnak története nem egyéb, mint a hit és hitellenség harca.“ Ezt ma a valóságnak megfelelőbben mondhatnánk a tiszta istenhít és a tévhit harcának; vagyis a lelki és testi ember küzdelmének.

Lelki ember az, a ki nemcsak megismeri, hogy e mulandó és roskatag test mellett van bennünk egy magasabb rendű és halhatatlan rész: a lélek; hanem érzi is, hogy tulajdonképpen lényünket, mely egy, a földi lét után következő felsőbb rendű életre van alkotva, a látogat dacára az a lélek képezi; és ez a lélek, — jóllehet ható ereje az emberek tulnyomó nagy részénél különösen a most folyó anyagelvű időkben annyira el van homályosítva, hogy sokan létezésében is kételkednek, vagy határozottan meg is tagadják azt, — mégis uralja a testet, ő tartja fenn ezt abban a megfoghatatlan és soha nem elemezhető összeköttetésben a melybe hozta e kettőt egymással az egyetlen és tökéletes lélek az Isten; és az utolsó nagy győzelem mindig a léleké lesz, a mikor is a lélek a porba omlott test felett megistenülve száll a tisztább tájak felé.

Testi ember az, a ki nem ismer egy magasabb rendű, eszményi világot; a kire nézve a nagy eszmék: az istenség, az isteni igazságszolgáltatás, halál utáni élet, az emberek bűnössége, a bűn büntetése, a kárhozat, megváltásunk, az üdv eszméje, a felebaráti szeretet, irgalom, könyörület, jótékonyság, az emberek közt való egyenlőség, szabadság, emberjogok stb. feleséges eszméi nem léteznek; a ki szabadnak

tartja a vagyont, a hatalom szerzést minden lehető módon másoknak kifosztogatásával, megkárosításával, eltapodásával; a ki nem ismer egyéb jogot, mint az erősnek a jogát a gyengébb felett, a mely jogon a durva, földi hatalomra alapított nyers erőszakkal minden nála gyengébbet megfosztani törekszik az ő egyéni, testi lelki szabadságától, behatolva még a lélek szentélyébe is, t. i. a hit, a vallás, a meggyőzés legbelső rejtekébe, követelve, hogy az ő önkénye után igazodjék az egyénnek, a polgári, az állami, az egyházi társadalommal külső és belső élete.

Már most a tévhitnek a történelem folyamán mindenütt látható sajátsága az, hogy magában is erőszakos. P. o. bent a zsidóság kebelében a bálványozásra hajlott uralkodók üldözik a Jehova prófétáit; a durva bálványozó pogány Nabukodonozor az ő „*állóképének*“ nem imádásáért már égő tüzes kemencébe vetteti a 3 zsidó ifjut. (Dán. 3. r.) stb. A zsidó, a lélek vallása helyett a betű vallásába tévedvén, gyűlöli a Názárethi Jézusról hirdetett vallást, mely neki botránkozás. Az Istenekben is fényűző görög és a római bolondságnak tartja, de terjedése miatt az ő fényes Isteneit meggyaláznak is itéli a keresztről hirdetett tudományt és vad dühvel tör ellene. Mikor aztán ez a hitbeli tévelygés a külső (a testi) hatalommal ugyanazon embereknél összetalálkozik: nem ismer határt az erőszakoskodásban.

A lelkiember tudja, hogy a lélek felett csak Isten uralkodik. Azért szabadságot követel magának, azt ad másnak teste lelke számára. A tiszta hit, melyet nem erőszakkal, nem fegyverrel, vagy bármilyen alaku kényszerrel vittek be a szívbe, hanem az Isten nagy dolgai felett folyt szemlélődés keltett fel és az ő élő kijelentése a bibliában, különösen az újtestamentomban az ő fiának, e világ nagy tanítómasterének a

szájából, erősített és tett rendíthetlenné. Ez a tiszta hit, a mint maga is erőszak nélkül született, aképpen másokkal szemben is borzad az erőszakosságtól. A bibliai iratok, különösen Pál levelei erősen kiemelik, hogy a hitet Isten adja; és ezt az az ember, a kinek nem tanított, hanem valódi hite van, igazolni fogja, mert tapasztalata, hogy ha buzgón imádkozott, lassankint eljutott a hitre, Isten segítette őt arra. De ugyanez a lelkiember, ugyanez a tiszta hit erős a halálig; testét, vagyonát tüzre adja, de a lélek felett külső hatalomnak uralmat nem enged. Közel két ezer esztendő múltból ma is bevilágítanak lelkünkbe a római császárok által felgyújtott máglyák lángjai; de ugyanakkor behallszanak oda a máglyákon elégetett keresztyének szent énekei is. A lelkiembereknek, az igaz hitnek felséges és dicsőséges harca, a lelki fegyvereknek a testiek felett aratott magasztos diadalma megújul a keresztyén vallás megtisztításában, a reformáció nehéz, de rendkívüli jelentőségű munkájában is.

Tapasztalati tény, melyet igazol úgy az egyes emberek, mint az egész emberiség élete, hogy az emberre a földi javak megvesztegető, kárhóztos befolyással vannak; elvonják a nagy eszmék szolgálatából; azok iránt elhidegitik, esetleg azoknak ellenségévé teszik. A föld minden javaiban bővölködő ember nem hevül, nem lánzol, nem lelkesedik sem az Istenség, sem az

emberiség nagy eszméi iránt. A történelem igazolja, hogy mind a vallási, mind a társadalmi eszmék az emberiség alsóbb rétegeiből indultak ki és azokat ezek segítették diadalra. De igazolja azt is, hogy még azon tagjai is a társadalomnak, a kiknek élethivatása a legmagasabb eszmének: az istenség eszméjének a szolgálata volna, ha földi hatalomhoz juthattak, zsarnokká, a szabad haladás kerékkötőivé, ellenségivé lettek; éppen azon igazságok, jogok megvalósításának szegezték magokat ellene, melyek az általok szolgált Isten eszméjéből természetesen folytak. Ezt az elcsüggesztő történelmi jelenséget minden nép és minden vallás nagyhatalmu papságánál megláthatjuk, — elkezdve az egyiptomi kasztok elsejét alkotó papokon, végig a zsidó papí fejdelmeken, a Bráhma és Buddha papjain, mind az Isten megfoghatatlan lényét a maga tisztaságában kijelentő, Krisztus eszményileg tiszta valóságának papjaiig, a római kath. egyház klérusáig.

Azokat a drága kincseket, azokat a magasabbrendű javakat, miket a felvilágosodott elme is megkövetel az egyén számára, de a miket e világ Idvezítője is az Isten nevében örökségül hagyott az ő tiszta vallásában e földnek; mint az öntevékenység a lelki életben, saját boldogságunk, lelki nyugodalmunk munkálhatása, az üdvnek, a megigazulásnak saját hitünk által közvetlen keresése abban, a kiben van egyedül üdvösség (Csel. 4, 12); továbbá emberi méltó-

TÁRCA.

ADATOK,

Keserüi Dayka János püspök családi viszonyaihoz.

— Közli: Zoltai Lajos.

Debrecen város jegyzőkönyveiben elszórtan számtalan, hosszabb-rövidebb feljegyzés található olyan, mely a magyar kálvinista egyház történelmének sok apró hézagait van hivatva kitölteni. Gyakran egy sor írás, mely valamely hajdan is élő ekklesia lelkipásztorának, tanítójának nevét megőrizte, becses adat lehet amaz ekklesia vagy férfiú élettörténetének írója előtt. Talán megszakadt fonalat köthet össze véle. Hiányzó követ pótolhat általa egy-egy készülő monumentum falában.

Igy találtam nem is egy, — több feljegyzést jegyzőkönyveinkben Bethlen Gábor híres udvari papja, erdélyi tudós püspök Keserüi Dayka Jánosra vonatkozólag. Az ő életének alaposabb ismerői illetékesek megbecsülni: mennyit érnek ezek az adatok. Én igazi lelki örömmel hozom nyilvánosságra, főként azért, mert az tűnik ki belőlük, hogy korának ez a kiváló alakja, a kálvinizmus megerősödésének ez az érdemes előharcosa azon kívül hogy Debrecenben tanult, — házas társat is e mi városunkból választott maga mellé, — tekintélyes ne-

mes származásu polgár *Béldi* vagy *Bédi* András leányát, Erzsébetet vévén feleségül. E házasság révén a nagynevű fejedelem kedves papja házbirtokossá is lett Debrecenben. Ez a ház, amint kutatásaim segítségével kétségtelenül megállapítottam, a *mai városháza udvarán*, még pedig a közgyűlési terem helyén állott s egy részét képezte az 1838-ig használt ódon városházának, amelyet Debrecen város tanácsa az 1635—1697. évek közé eső időben három nemes családtól: a Keczelektől, Szabó, alias Csifut, alias Zolthay családtól és a Tholnay örökösöktől vásárolt össze, miut annak előtte három külön részből álló épületesoportot.

Az alább közölt feljegyzések: *bevallások*, ugynevezett *Fassiók* a Béldi familia birtokában lévő házak és házbeli részek elidegenítéséről. Miután pedig Keserüi D. János feleségén és gyermekein kívül eme piac-utcai emeletes kőháznak mások is voltak társtulajdonosai: megismerjük azon fassiókból a püspök legközelebb álló debreceni atyafiságát is. Ime itt következnek:

I.

Az 1629. évi jegyzőkönyv 179. lapján aug. 24-én tett latin bejegyzés ezeket tartalmazza:

Tiszteletes Keserüi János uram, az erdélyi fejedelem udvari papja, Mike Pál mostani főbíró urunk közbejöttével írásba foglaltatni kéri azt, hogy miután ő naponként reá nehezede sokféle elfoglaltságai miatt,

ságunk, emberi jogaink, szabadságunk, vallási és tudományos meggyőződésünk követésében, nyilvánításában, ezeket a kincseket még a keresztyén társadalomban is éppen azok ellen kellett és kell még ma is védenünk, a kiknek, mint „az Isten titkai sáfárainak,” az apostolok utódainak hivatásuk volna azokat e világ előtt homályosítatlan fényben ragyogtatni az emberiség előtt.

Azokat a kincseket a Jézus, midőn minden bűnösökért meghalt, hogy halálával mindeneket egyformán idvezítsen, a kik a kegyelmet elfogadjak — mert csak ez a feltétel! — mindenkinek egyformán örökségül adta. És ugyanazokat a kincseket az egyetemesből, katolikusból rómaivá süllyedt keresztyén egyház az erősebb jogán magának lefoglalta, hogy az Ur Jézus Krisztusban szabaddá lett emberiséget ismét szolgává alacsonyítván, az általa egyedáruként kezelt kincsekből: szabadságból, emberi jogokból, magából az üdvből is adjon annyit és olyan feltétellel, olyan árért, a mennyit és a milyent ő, saját hatalmi körének érintéséig megengedhetőnek ítélte. A milliók hit és értelembeli világának elhomályosultával egyenlő arányban emelkedett az Isten nevében zsarnokoskodó kiváltságos rend, a klérus hatalma, mely tetőfokán vérfagyasztó, félelmes erővé lön; de ugyanazon arányban süllyedt annak erkölcsisége is. Az általa keresztyén vallás nevezete alatt nyújtott üresség takargatására,

bűneinek feledtetésére a kultusz vakító fényét, a cerimóniák félelmes titokzatosságát találta fel és adta az elámított millióknak.

Ezt megtehetette ellenmondás nélkül közel 1000 esztendeig. De nem mindörökké. Az elnyomatás ellen az ész is kezdett lázongani; a lélek pedig, mely a legsötétebb időkben is vágyakozott az Istenhez, ellenállhatatlan erővel kereste ismét az egyház bálvány istene mellett a sziv Istenét, a ki magát kijelentette már azelőtt az ő fiában az Ur Jézus Krisztusban. Az Istennek, az igazságnak a keresése szükségesképpen vezetett az egyháznak megújításához, a ker. vallás megtisztításához, az az egyháznak és vallásnak a maga eredeti, apostoli őskeresztyén korbéli tiszta, egyszerűségére visszaállításához, vagyis reformációjához, a mi éppen az eredeti, a tulajdonképpeni alakra visszavitelt jelentí. Szükségesképpen vezetett, mert az egyház a jézusi egyszerűségtől eltérve, a kifejtett fényvel, tömjénfüsttel éppen eltakarta a léleknek és szivnek azt az Istenét, a kit Jézus tanításából olyan tiszta valóságban ismert meg a világ; az egyház, mely elébb nyomorult, szegény, üldözött, szenvedő, és éppen ezen állapotában hódító volt, földi hatalom birtokában üldözővé, zsarnokká lett, mely eltapodta éppen azokat az emberi jogokat, miket alapítója e földre hozott, lábbal tiporta éppen azon szeretetet, melynek megmutatására, megvalósítására jött e földre az istenember. Az egyház, melynek

amelyekre tisztinél fogva kötelezve van, személyesen nem lehet jelen, sem érdekeire nem vigyázhat úgy, amiképen illenék, — apósa, Bédi András kőházának, amely *Német*-utcában, Fejérvári István Deák háza néven, Zsigó Ferencz háza és egy másik pusztá telek szomszédságában fekszik, — tulajdonjoggal megvásárlására és birtokbavételére száz forintot deponált megnevezett Mike Pál uram közbejöttével, apósánál Bédi Andrásnál.

II.

Városi jegyzőkönyv. 1640.

Anno 1640. Julius (492—493. lapról. Magyar szöveg után másolva.)

Mi Győrfi Mihály Enyedi főbíró, Boltos János és Csizmadia Miklós fogott polgárok, az több polgárokkal együtt, szolgálatunk ajánlása után Istentől minden üdvösséges jókat kívánunk meg adatni Kigyelmeteknek. Továbbá adgyuk tudtára minden rendbeli Bősületes Urainknak, de kiváltképpen Debrecen Városának, Fő Birájának, Tanácsával együtt, hogy az néhai idvözült Keserői János Uram Relictája Beldi Erzsébet Asszony mi előttünk tevé és vallá plenipotentiariusokká maga képeben Beldi András Uramat, és Csepregi Mihály Uramat, azon, hogy ő Kigyelmének az minemű háza Debrecenben az Piac-utcában pusztán volna, azt az házat Beldi András Csepregi Mihály Uramék az kinek el

akarják adni, szabadossan el adhassák és evictiot vehessenek fölöle, mint ha szintén maga ő Kigyelme Keserői János Uram Relictája Beldi Erzsébet Asszony jelen volna. Mely dologban, hogy Beldi András és Csepregi Mihály Uraméknak szavok kigyelmetek előtt hitelesb legyen, erre való testimonialisunkat kívánván eő kigyelmek Városunk pecsétí alatt Tülünk, miis eő Kigyelmeknek kívánságára meg attuk.

Tarcsa Isten jó egészségben kigyelmeteket.

Datum ex oppido Enyed, Anno Domini 1640. die 21. May.

Franciscus Literatus

Notarius Oppidi Enyed mpa.

III.

Fassio domus in ratione Relictae viduae quondam Francisci Szabó Barbarae *Vida* fl. 975. dr. — die 11. mensis Julii Anni praesentis. (1640. 494. lap. Latinból fordítva.)

Jeles és tiszteletreméltó férfiak: Kádas Gáspár ur, mi polgárunk és Csepregi Mihály ur, Kolozsvárra való, előttünk személyesen megjelenvén, amaz: fiainak Kádas Istvánnak és Gáspárnak személyében is, ez pedig mint teljes hatalmu gondnok, néhai Keserői János Enyeden lakó hátrahagyott özvegyének Beldi Erzsébetnek, Kolozsvárott lakó Beldi Andrásnak, valamint leányainak Csepregi Katának és Borbalának személyében, — mind-

alapítója nevében hirdetni és gyakorolnia kell-
vala az irgalmat, kegyelmet, könyörületet, a
könyörülő Istennek a nevével, de természetesen
annak megcsufolásával vérfagyasztó embertelen-
séggel öl, gyilkol, éget 100 ezreket, a vallás
pedig, a Jézus vallása, mely mind Pálnál (I.
Kor. 2 : 4) mind a többi apostoloknál és azok
követőinél egyedül a lelki erőnek megmutatásá-
ban állott, olyképpen, hogy a koldus, szegény a
rabszolga a félelmes császár előtt, az össze ros-
kadt aggastyán, a törekeny gyenge nő a máglya,
vagy vadállat rémületes torka előtt valami tul-
világi bátorsággal állott a názárethi Jézus nevé-
vel, — ez a vallás az egyház kezében felhalmo-
zott át nem értett sem nem érzett cerimóniák
nyomasztó halmazává, lélek nélkül való szolgál-
lattá lett, melyhez sem az ember szívének sem
az Istennek többé semmi köze nem volt; éppen
ezért azt a ker. vallást, mit alapítója és terjesz-
tői egyedül az íge, a lélek lobogó lelkesedésé-
vel vittek be a szivekbe 3 század alatt az ak-
kor ismert 3 világrész minden nagyobb pontján,
most fegyverrel, vérontással kellett *külső* tekin-
télyében oltalmazni, fentartani.

Nagyon sekélyes történelmi ismerete, törté-
netbölcsezségi tájékozottsága, de meg szörnyű
alacsonyán mozgó ítélőképessége van tehát azok-
nak, a kik a reformációt, vagyis az egyháznak és
vallásnak eredeti, bibliai alakjára visszavitelét ne-
hány nyughatatlan és éppen erkölcstelen barát és

pap lázongásának, a törvényes rend és fegye-
lem ellen való vétségnek tulajdonítják. Ezekben
az emberekben, a történelemnek éppen a ker.
vallás életéből nyújtott két nagy tanubizonyoság-
tetele után, nincs annyi bölcsesség, mint volt
1900 esztendővel ezelőtt a zsidó főtanács egy
tagjának, Gamálieinek, a ki az apostolok moz-
galmáról a Csel. 5. r. 38, 39. versében meg-
mondotta, hogy „ha emberektől vagy ez a
tanács és dolog, semmivé lészen; ha pedig Is-
tentől vagy, ti fel nem bonthatjátok, mert nem
tusakodhatik az ember Isten ellen.“ Nagyon kicsi és
erőtlen az ember a legragyogóbb lángész birtoká-
ban is arra, hogy önmagától is olyan maradandó,
népek életét, jellemét, országok sorsát arcukat
átváltoztató szellemi mozgalmat indítson, a milyen
volt a ker. vallásnak megalapítása, majd 1500
év múlva annak isteni alakjában való visszaállí-
tása. Hanem igenis indította és végrehajtotta azt,
erőtlen, de általa erőssé tett emberek, mint
eszközök segítségével az a Világszellem, mely-
nek feltámadását, zugó viharként, tisztító, üdítő
fergetegként keresztül vonulását, vértengereken
keresztül is mocsoktalan fényben tündöklő végső
diadalmát ismerjük nemzetek és az emberiség
életéből, történelméből. Ezt a világszellemet azok,
kik a roppant mindenség előállításának, életének,
az emberi szellem bámulatos működésének a
megfejtésére nem tudnak megelégedni egy ön-
tudatlan, tehát magával is tehetetlen Erőnek a

ezeknek, fiuknak, leányoknak, testvéreknek, nőtestvérek-
nek és minden örökösöknek terheit és akármiféle sé-
relmeit, akiket ez a jelenlévő dolog érdekelhet, magokra
vállalván, és mindenért jótállván, saját nyelvökkel vall-
ják, hogy bizonyos két részre osztott házat, amely ré-
szeknek egyik fele néhai Beldi András feleségének,
Szabó Annának halála után örökösödés jogán néhai
Keserüi János hátra maradt özvegyét, Enyeden lakó
Beldi Erzsébetet, Kolozsvárott lakó Beldi Andrást, to-
vábbá fent megnevezett Csepreghi Mihály elhalt felesége
mehéből született fölemlített hajadon leányait, nem kü-
lönben tiszteletreméltó Kádas Gáspár fiait, Kádas Ist-
vánt és Gáspárt illeti, — a másik fele rész pedig Szabó
Ferenc házastársát Vida Borbálát és néhai Vida Mik-
lós árváit, Vida Miklóst és Mihályt illeti, — ezt a Szabó
Miklósról ezekre szállott és maradt házat, mely Piac-
utcában, a keleti szerven, délfelől néhai Tholnay János
árvái háza, észak felől pedig néhai Keczei Miklós
hátramaradt özvegyétől vett Városháza szomszédságá-
ban fekszik és áll, — annak minden igaz mértékével
és határaival, kerítésén belől jogszerint hozzátartozó s
a tüziromlás után fennálló, megmaradt épületeivel
együtt, néhai Szabó Ferenc hátramaradt özvegyének
Vida Borbálának 975 mostan kifizetett és fölvelt ma-
gyar forinton adják és eladják, és magoktól elidegení-
tik. Sőt által is adták fentebb megnevezett ugyanazon
Vida Borbálának, néhai Szabó Ferenc hátramaradt
özvegyének és minden messze jövőben leendő utódai-
nak, hogy maradékról-maradékra lakhassák, használhas-

sák, hasonló módon birhassák, — senki ellen nem mond-
ván, visszavehetetlenül és örökös joggal eladták és ma-
goktól elidegenítették. Ezen irás bizonyosául. Az ok-
iratot is kivette.

Ugyanezen évi szeptember havában Néhai Vida
Miklós özvegye Thörödsi Judit, valamint fiai Vida Mik-
lós és Mihály is eladták ugyanezen házban lévő örök-
ségi részüket 450 frton ugyancsak Szabó Ferencné
Vida Borbálának.

IV.

1642. Aug. 22-én pedig újból a következő beval-
lást olvashatjuk a városi jegyzőkönyvben: (1642. évi
jkv. 1125. l. Latinból fordítva.)

Fassio portionis domus Barbarae Vida Relictae
quondam Francisci Szabó, die 22 mensis Augusti prae-
sentis. Nemes Bédi Erzsébet asszony, néhai főtisztelendő
és igen jeles Keserüi János, erdélyi püspök (felesége)
és ennek természet rendje szerint való fia Keserüi Pál,
ugyancsak igen jeles férfiú, és jelenleg az erdélyi fe-
jérvári iskola vagy kollégium rektora, előttünk személy
szerint megjelenvén, minden fiaknak, leányoknak etc.
és minden utódoknak, kiket jelenlévő ügy bármiféle te-
kintetből érinthet, terheit és sérelmeit magokra vállal-
ván és mindenért szavatolván, ilyen vallást tesznek:
hogy némely bizonyos okokból, a vérségre való tekin-
tetből is, néhai nemes Kovács György aggkoru hátra-

felvételével, nevezzük Istennek az Isten lelke megnyilatkozásának és ennek tulajdonítva az emberiség életében is minden olyan mozgalmat, mely arra átalakító, jótékony maradandó hatással van. Nincs okunk tehát habozni annak kijelentésében, hogy a reformáció munkáját gyalázva, a gondviselő Isten munkáját kisebbitjük, becsmérjük, mert maga az Isten látta az időt eljötni a vallás, a hit felújítására. És erre akkor már a legvégső szükség állott be mind alanyi, mind tárgyi tekintetben. Alanyi tekintetben azért, mert a lelkeknek, a gondolkozni szerető és tudó elméknek teljességgel nem volt már akkor kielégítő az egyházi lélek nélkül való tudomány; hanem élő, egyéni, személyes hitet kerestek. Tárgyi tekintetben azért, mert a keresztyén vallást, saját céljaihoz idomítva, földi hatalmi érdekeinek szolgálatába hajtva, millió jobb lelkek, gondolkozó elme előtt tette immár az egyház hitelét vesztetté. A reformáció a bibliából kimutatván annak a vallásnak eredeti tisztaságát, megbizonyítja, hogy emberileg örök időkre elégséges a ker. vallás a lelkek táplálására. És a mennyiben a reformáció nem egy új vallást adott, hanem a Jézus vallását hozta elő a sirtől, világos hogy akkor a mikor ez a reformáció, vagy a ker. vallás megtisztítása a Kr. után 1500 évvel (határozottan 1517-től számítatik) kezdődik, maga a reformáció vallása nem egyéb, mint a jézusi és ősapostoli keresztyén vallás.

maradott özvegyének Piac-utca keleti oldalán, délfelől nemes Tholnai István, János és Gáspár, néhai Tholnay János fiai háza, észak felől pedig előbb a Keceli-féle vagyonhoz tartozó Városháza szomszédságában álló és fokvő közházában vérség jogán birt és őket illető egész részöket annak minden hasznaival, összes tartozékaival Nemes Vida Borbala asszonynak, tiszteletreméltó Szabó Ferencz polgártársunk házastársának, anyai nagynénjöknek 293, nyomban lefizetett és felvett magyar forinton örökös joggal és visszavonhatatlanul, hogy maradékról-maradéokra megtarthassa, használhassa, birhassa, adják, eladják és magoktól elidegenítik. Sőt már adták, eladták ugyanannak és minden következő maradékoknak, senki ellen nem mondván.

V.

(Városi jkv. 1642. 1126. lap. Magyar szövegről másolva.)

Anno 1642. 23. Augusti.

Nota Bene.

Kolozsvárott lakó Bédi Andrásul kívánván Szabó Ferenczné Asszonyom hogy tüle az több Bédi familiával együtt megvett helybeli portióját vallaná, elsőben Csóka Péter és Notarius Uramék előtt azt mondta, hogy kezét az házból ki nem veszi, magátul és maradékitul el nem idegeníti, hanem az mi ötöt abból concernállyá, meg tartya. De annak utánna Gáspár György, Thottfa-

Hogy meglehetősen későre jött, az sajnos és némely nemzetekre (mint a spanyol, portugál, francia) soha eléggé meg nem siratható tény. De hogy elkésve érkezett volna — a mint szeretik hirdetni a reformáció ellenségei — annak más nemzetek élete (német, angol, schweizi, holland, sok tekintetben a magyar) határozottan ellent mond. Meg talán szabad lenne alkalmazni erre, a népnek az Isten igazság szolgáltatásáról használt mondását, hogy ő se nem siet, se nem késik. A mely népre nézve a reformáció későn érkezett, annyira, hogy már nem szülhette újra, nem emelhatte fel, annak sorsa már Istentől meg volt pecsételve.

Nagy István.
ev. ref. lelkész.

Nyílt levél,

Miklós Elemér urhoz, mint a budapesti Bethlen Gábor kör elnökéhez.

Kedves ifju barátaim!

Vettem az önök levelét, melyben arról értesítenek, hogy április hó 12-én tartott közgyűlésükön engem a budapesti „Bethlen Gábor” kör tiszteletbeli tagjává választottak.

E reám nézve mindenekfelett megtisztelő kitüntetésért s az annak alapjául szolgáló rokonszenvért fogadják önök hálás köszönetemet. A tagságot elfogadom s a mennyire módomban álland, körüket csekély erőm szerént támogatni kész vagyok s erre magamat ezenel el is kötelezem.

lusi Pál és Takácsi Dávid Eskütt Birák Uraméknak (az mint ő kegyelmek referálják) meg nevezett Bédi András kezét adta, azt fogadván, hogy Szabó Ferenczné asszonyt és maradékit meg nem háborgattya és háborgattya abban az házbeli portióban, sőt ha haza mehet Kolosvárra, vallását is levélben be küldi Szabó Ferenczné Asszonynomnak. Inscriptionis hujus Testimonio.

VI.

Még egyszer ismét találkozunk főtiszteletű Keserői János családjával Debrecen város jegyzőkönyvében. 1648. jul. 4-én az I. szám alatt említett ősi jusson birt német-utcai köházat (a mai Hartstein-féle ház és a királyi tábla palotája között, a volt német-utcai ev. ref. leányiskola helyén) Bédi András (de Kolosvár) mint néhai főtiszteletű Keserői János családjának tutora és telyhatalmu megbizottja és Keserői Dániel, mint a többi árváknak Miklósnak, Erzsébetnek nemkülönben Keserői Pál hajadon leányainak Erzsébetnek és Juditnak bátyja örökös joggal eladják 720 magyar frton Kápolnási János tanácsbeli polgárnak. E teleknek szomszédjai abban az időben, kelet felől Ötvös, alias Miskolczy Bálint, nyugot felől Vida Miklós polgárok valának.

A kör alapszabályainak 2. §-ából azt látom, hogy a cél, mely az önök szeméi előtt lebeg „a protestáns magyar ifjúságnak Bethlen Gábor hazafias, valóságos és tudományos szellemében való egyesítése és e szellemnek a társadalom minden rétegében való terjesztése és ápolása.”

Szép, nemes s a protestáns magyar ifjúsághoz méltó ez a cél, melyet hogy elérhessenek, — lelkemből óhajtom.

Azok az idők, melyeknek emlékét bennünk a *Bethlen Gábor* neve felidézi, felette válságosok, de egyszersmind dicsőségesek is voltak. A válságnak okát veszedelmessé főleg az tette, hogy a nemzet életében dúló viszály tüzeit vallás-politikai tendenciák szították s a császár Ferdinánd főherceghez intézett levelében nyíltan bevallotta „hogy a török háború s az erdélyi alkalom másodrendű ok; ellenben Isten tisztelete az első és fődolog.” S e politikához a magyarizatot *Pázmány Péter* neve adja meg. Dicsőségeseknek pedig azért mondom ez időket, mert zárókövök a nikolsburgi béke lett, mely mint a történetíró mondja, megmenette *Bocskay művét* s a protestantizmusra örökre nevezetes 1608-ik évi törvényeket.

Sajnosan látjuk s közéletünk egész vonalán napnap után tapasztaljuk, hogy a múlt ismétlődik s ma hasonló válságos idöket élünk. Azok a napok, mikor a hazaszeretet magasan lobogó lángjaiban, mint testvérek, valláskülönbség nélkül egybeforrunk, elmúltak; a felekezeti béke galambjai tőlünk messze szállottak s itt is, ott is csapkodnak felfele kékes lángjai annak a pokoli tüznek, mely ha idejében meg nem oltatik, belöle hazánkra s ebben egyházunkra csak szomorú pusztulás következhetik.

Azért jól tették önök kedves ifju barátaim, hogy a bástyafalakra állottak. A fegyvereket is bölcsen választották meg, mikor a hazafias, vallásos és tudományos szellem hatalmával akarnak átátozni s e szellemet a társadalom minden rétegébe kívánják bevinni. Ez méltó a protestantismushoz; és csakis ez, — semmi más. Eddig sajnos! — ott az egyetemen ezzel a szellemmel nem sokat törődtek, — a minék aztán káros következményei két irányban is evidenssé lettek. Egyfelől a hazafiatlan jezsuita szellem lábrakapásában, másfelől abban, hogy onnan újabban kevés öntudatos protestáns ember került ki. Az utóbbi idökben az egyetemi évek csak arra valók voltak, hogy még a protestáns ifjak is elfeledkezzenek protestáns voltokról s azokról a nemzeti ideálokról, melyeknek kultusában együtt óhajtuk látni a nemzet összes ifjúságát. Most önök munkához fogtak. Ha törekvésüket siker koronázza, — a fenyegető fergeteg felettünk baj nélkül elvonul; mert a protestáns szellem csak életet lehell s nyomán mindenütt virulás fakad. Ez lesz, — s legyen is! — az önök törekvésének dicsősége!

Az önök szövetezete nem agresszív jellegű, hanem békítő, védekező és termékenyítő, melynek hatása bizonyára érezhető fog lenni nem sokára a más vallásbeliek magatartásán is. Nem támadunk, hanem csak védekezünk. S ebben is csak ősi tradícióinkhoz maradjunk hívek. Mert a protestantizmus a lelkiismeretbeli szabadság vallása s noha a benne rejlő igazság tudata áthatotta, mégis erénye a türelem s a más vallások előtt tisztelettel meghajolni tudás képessége. *Bethlen Gábor* a nem protestánsok vallásszabadságát még kivívott győzelmei után sem bántotta soha s bár buzgó híve volt egyházának, — vallása érdekeivel hazája érdekeit összhangzásba hozni mindig tudta. Erre töreked-

jenek önök is kedves ifju barátaim! Legyenek öntudatos protestánsok; de ne feledjék el, hogy a mi vallásunk lobogójára jelszavul a szabadság, egyenlőség és testvériség evangéliuma van felírva! A Krisztus után valódi protestáns elv ez s protestáljanak önök minden ellen, mi nem e jegyben született!

Isten áldja és segítse jóra irányult törekvéseiket!

Debrecen, 1902. május 5.

Szerető barátjok

Eröss Lajos
theol. akad. tanár.

TANÜGY.

Tévedések.

II.

zt mondja a régi böles: mindenkinek kínálkozik a szerencse életében legalább egyszer, a minék ellentétekképpen állíthatjuk, hogy mindenkinek téved, megbotlik életútján egyszer egyes nagy fordulatoknál, mely tévedés aztán néha kiigazítható, de sokszor elhatározó az egész életre nézve.

All ez nemcsak az egyes emberekre, de az emberekből alakult társaságokra, testületekre, sőt népekre, nemzetekre is.

A magyar református egyház újabb idöben két nagy tévedésbe esett.

Egyik: az iskoláknak minden tartózkodás nélkül való államosítása, másik: a garanciális törvények eltörlésének megengedése kapcsolatban a felekezeten kívülség törvénybe iktatásával.

Mindegyiknek nemes és a protestáns gondolkozásból fakadt indító okai voltak, mert hiszen zászlónkra van írva: haladás, felvilágosultság, szabadság sőt nálunk ezekhez még egy nagy és magasztos jelszó is csatlakozik, t. i.: magyar nemzeti egység.

Eredete, forrása, indító oka tehát nemes és magasztos, csak hogy úgy jártunk, mint az a jószívű adakozó, ki minden kérőnek bő mértékben nyitotta erszényét és kamaráját s utoljára szomorúan tapasztalta, hogy a kérők sem boldogulnak, ő maga pedig felette igen elszegényedett s még a felszegítettek egy része rut hálátlansággal ellene is fordult.

Az iskolák államosítása eleitől kezdve nagy kisértő erővel bírt a reform. egyházra nézve. Ugy vélekedtek e tekintetben sokan jeleseink közül, hogy a korszellemmel való lépéstartás, a hazafiság egyfelől, a magunk szegénységének apasztása másfelől követelik ezt tőlünk.

Éles harc fejlődött ki e kérdés felett az ugynevezett orthodox és modern egyházi férfiak közt, kiknek fővezérei voltak a 70-es évek elején Révész Imre és Ballagi Mór.

Szerencse, hogy a nagy Révész Imre szava, érveit döntő súlylyal bírtak e tekintetben s nem engedték ledönteni az autonómia ércfalait, nem hagyták egyetemesen leszakadni az egyház testéről édes gyermekeiket, az iskolákat.

Az idö és események szomorú igazságot szolgáltatott nekik s valóra váltották aggodalmait.

Az új alkotmányos korszak kezdetén egymást kergették a szebbnél-szebb eszmék, valódi nemzeti ideálokkal volt telítve a levegő s úgy gondolkodtak az emberek, hogy az elmúlt sötét korszak vissza nem tér-

het többé s a magyar protestantizmus végleg megsza-
badult a megpróbáltatásoktól.

Hiu ábránd, színes szappanbuborék volt az egész!
Ime, 34 év után ott tartunk, hogy a magyar nem-
zeti társadalom darabokra tördelődött s mi protestán-
sok nyakig ülünk az ellenreformáció áradatában.

Nyakig ülünk, s védelmi fegyvereink meggyön-
gültek.

Hogy meggyöngültek, magunk vagyunk okai.

Az a gondolat, hogy mi reformátusok vagyunk
hivatva első sorban a hazafiság ápolására — minthogy
ez ugy is volt mindig, — nekünk kötelességünk a nem-
zeti állam kiépítéséhez minden erőnkkel hozzájárulni,
ezért áldozatokat hozni: mondom, ez a gondolat telje-
sen uralta lelkünket elkápráztatta szemünket és meg-
bénította a belső egyházi élet terén való működésünket.

Oda jutottunk, hogy magunk szállítottuk be a
falovat alkotmányos intézményeink falain belül, hol min-
dent az állami követelmények sinórmértékével mértünk
s különösen iskoláinkban a szabad rendelkezés és bel-
körü intézkedés jogát bizonyos formalitások külső lát-
szatára zsugorítottuk össze.

De hát mindezek felett nem sohajtoznánk, ha a
kitűzött nagy cél érdekében valódi haszonnal törté-
nének s kilátást nyujtanának arra, hogy mi így is meg-
élhetünk, mert a felekezetek közt való viszonyosság im-
már gyakorlati értékű s az egységessé válandó magyar
állam jóvá teszi velünk szemben a századok mulasztá-
sait és nyújtja nekünk törvény és jog szerint a megél-
hetés feltételeit.

Azonban ezt nem remélhetjük. A századok törté-
neti tanúságai inthetnének minket, hogy a lehetetlenség-
et ne szállítsuk át az államvilágából a való élet gya-
korlati színterére. Éreznünk kell, hogy a magunk erején
és alkotmányos jogaink kipróbált bástya falain kívül
keresni a fentmaradás és fejlődés feltételeit, reánk
nézve csak szerencsétlenség s a lassu elsorvadás útján
bekövetkező biztos halál.

A mi magyarságunkon úgy sem ejt esorbát az
autonómiához való ragaszkodás, sőt hazafiságunk, nem-
zeti közérzésünk és a magyar állam érdekében kifejt-
hető küzdelmünk csak erősödik az által, ha mi erősek
maradunk az ősök által teremtett és megtartott jog-
alapon.

Nem elfogultság, nem felekezeti szükkeblőség ez,
hanem józan mérlegelése a helyzetnek, megismerése és
hasznunkra fordítása a tanúságoknak.

Hiszen a hatalmas római egyházzal szemben mi
meg nem állhatunk, ha minden fegyverzetet eldobunk
magunktól. Övé a hatalom, méltóság, gazdagság, melyet
fel tud fel is akar használni ellenünk, mert hiszen pap-
sága előtt ma is nagy mértékben az a főcél: Magyar-
országot katolikussá tenni.

Láthatjuk, tapasztalhatjuk érvényesülésüket min-
denütt. A felekezet nélküli állami intézetekben akár-
hányszor látjuk az uralkodó vallás fölényét, mely rá-
nyomja a maga ismeretelő jelét minden törvény, min-
den tiltakozás ellenére.

Nem is lehet itt a gyakorlatban viszonyosságról be-
szélni addig, — míg mi szegények úgy szólván, — kol-
dusok és mostoha gyermekek vagyunk, ők pedig dus-
kálkodnak a vagyonban és a becéző kedvességben.

Nekünk meg kell adni a megélhetés eszközeit, a
fejlődés anyagi feltételeit, minket is részeltetni kell a
megillető előnyökben s védeni, mint gyengébbet, a
a hatalmasabb tulkapásai ellen: s akkor eljön az idő,

hogy megismerjük, milyen az a viszonyosság a gyakorlati
életben?

Erre nézve pedig nem kívánjuk, a mi az övék,
azt sem akarjuk, hogy a valódi szabadelvűség szem-
pontjából haladást mutató lépések visszafelé revideál-
tassanak, csak a felekezeten kívülség eltörlését sürget-
jük, a mely a mi viszonyaink közt a legkárosabb tör-
vényhozási intézkedés.

Az állam keressen módot arra, hogy az 1848. évi
XX. t.-c. szellemében, — de nem betűje szerint, — a
mi jogos igényeink kielégíttessenek t. i. szegény hiveink
az aránytalan tehertől megszabaduljanak. Nem dotációcs-
kát, nem is morzsalékokban mutatkozó államsegélyt
kérünk, hanem országos törvényben biztosított alaptőkét,
vagy rendes évi járulékot.

Ezt pedig adja az állam jogaink esorbitása nélkül,
autonómiánk sérelme nélkül.

Hogy pedig a mi küzdelmünk addig is meghozza
gyümölcsét, miglen ezek meglesznek, saját erőnk foko-
zására, egy lelkesebb és egyházasabb nemzedék meg-
teremtésére fordítsuk legnagyobb gondunkat.

Az iskolák első rendű tényezők e tekintetben.

Óvakodnunk kell a mai viszonyok közt a minden
áron való államosítástól. Az iskola nagy hatalom, az
egyik legerősebb várunk ma a klerikalizmus és jezsui-
tizmus dühöngő rohamai ellen. Ezt kell fejleszteni, erö-
síteni, minden más jellegű iskolával szemben verseny-
képessé, sőt elsővé tenni, mert nem elég, hogy iskoláink
vannak, hanem azokban hatalmas lánggal kell égni a
tudásnak, az életre való nevelésnek, s különösen igaznak,
bensőségteljesnek kell lenni benne a vallásos nevelés-
nek és vallástanításnak.

Mi vezettünk régen iskoláinkkal, a tanítást és ne-
velést mások is tőlünk tanulták, s ha talán ma némileg
elhomályosult ez a dicsőség, meg kell azt tisztítani s
ujra ragyo ó fényességüvé tenni.

Rajtunk áll ez egyedül. Benső erőnk kifejtésének
nagy és magasztos munkáján fordul meg az egész.
Vallásoktatásunk függetlenségét, ezt nem győzőm
elég gyakran ismételni, minden téren vissza kell sze-
rezni. Nem irányadó itt állami tiszteletdíj, vagy más
offele, mert hiszen: „Áron vétettünk meg (de nem pén-
zen,) t. i. a Krisztus vére árán“.

Egyébiránt az iskolákról más alkalommal többet.

Most ezzel zárom soraimat: Vigyázzunk, hogy a
két nagy tévedésből örökös kárunk ne származzék!

Sinka Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Egyház-kerületi közgyűlés.

(Folytatás.)

Gróf Tisza István megjegyzi, hogy a szönyegen
levő kérdést illetőleg a gazdasági tanács felterjesztésé-
ben nem találhat a közgyűlés olyan részletes adatokat,
melyeknek alapján már most biztos számítást téve vég-
leges határozatot lehetne hozni. Ő anomáliát lát abban,
hogy míg az ingatlan nyers jövedelme ez idő szerint
39,000 koronát tesz: ezzel szemben egy millió koronára
teszi a gazdasági tanács az ingatlan értékét, vagy hogy
az egy millióra értékelt ingatlan csak 39,000 korona
évi nyers jövedelemért van bérbe adva. Véleménye
szerint meglebbe bizandó a gazdasági tanács ujjal

olyan értelemben, hogy gazdasági szakértő közreműködésével részletes becslési és értékelési munkálatot készítsen s terjesszen már az őszi közgyűlés elé, melyben úgy az ingatlan különböző részei mint az épületek fellennének becsülve. A közgyűlés a gróf Tisza István javaslata értelmében hozott határozatot.

Az igazgató tanács a collegiumi gazdasági-tanácsnak némely pénztári kezelési műveletre s újabb könyvelési eljárásra vonatkozó javaslatát azzal a megpótlással ajánlja elfogadásra, hogy az 1897 ben életbe léptetett kezelési szabályzatot vegye pontról-pontra újabb átvizsgálás alá, s a már létesített esetleg szükségesnek mutató változtatásoknak beillesztésével állapítsa meg az egybefüggő szöveget, munkálátát pedig terjessze fel az őszi egyházkerületi közgyűlés elébe. A közgyűlés a javaslatot határozati erőre emelte.

A főiskolai közös tanárkari gyűlés, továbbá a collegiumi gazdasági tanács és az igazgató tanács egyhangú javaslata után a collegiumi pénztári és háznagyi hivatal tisztviselői részére személyenként meghatározott szolgálati idő betudása mellett a felette megszorított szolgálatokra való tekintettel 5 évenként 200 koronás korpótlékot engedélyezett az egyházkerületi közgyűlés, azzal a megszorítással, hogy az 1000 koronáig terjedhető korpótlékból mindaddig csak 3 korpótlékos 600 koronás illetmény lesz folyósítható még újabb jogosultság bekövetkezése esetére is, míg a főiskolai tanári korpótlék 400 koronásra ki nem lesz egészítve. Midőn az egyházkerület a maga hűségese és szorgalmas munkáit ily meglepő módon kívánja jutalmazni: azt hiszük, hogy ezzel az eddig tanusított kitartó buzgóság gyakorlására újabban is elkötelezte főiskolánk tisztviselőit.

Tárgyalás alá vette a közgyűlés a főiskolai gazdasági tanács által készített collegiumi költségvetésre vonatkozó igazgató tanácsi javaslatokat. Ez utóbbiak révén olyan nagy mérvű változtatásokat fogadott el az egyházkerületi közgyűlés a költségvetési munkálatra vonatkozólag, hogy a mintegy 5700 koronás fölösleget mutató közszükségleti és tanszéki pénztári csoport fölöslege tizezer koronán felül emelkedett. Ugy vesszük észre, hogy ezek a változtatások, melyek a főiskolai igazgató tanács gazdasági albizottságának nagy elismerést érdemlő gondos és fáradságos munkálatainak az eredményei: évről-évre megismétlődnek. Erre való tekintetből jónak sőt szükségesnek látnók, ha a gazdasági tanács munkálata nem költségvetésnek, hanem csak költségvetési javaslatnak nevezetnék, mert végre is csak akkor lesz az valódi költségvetés, ha az egyházkerületi közgyűlés annak minden egyes tételét megállapította, s költségvetési törvényhozási joggal egyházkerületünkben különben is csak az egyházkerületi közgyűlés rendelkezik.

A többi rendbeli változtatások némely része rektifikáció is volt. Az egyházker. közgyűlés igazgató tanács javaslatait gróf Tisza István által indítványozott olyan értelmű hozzáadással fogadta el, melynél fogva a gazdasági tanács jövőre úgy a folyó évi költségvetési mint az előző évi zárószámadási tételeket cimletek szerint összegezve mutassa ki, ezenkívül az esperesi hivatalok útján olyan időben jutassa el a közgyűlés tagjainak kezébe a költségvetési javaslatot, hogy annak tanulmányozására kellő idő jusson az egyházkerületi közgyűlés megnyitáig.

Csak gratulálni tudunk egyházkerületünk közgyűlése határozatának, mely folyvást a lehető legjobb költségvetési munkát készítését sürgeti. A magunk részéről

pedig arra kérjük fel a szives figyelmet, hogy kellő gondoskodás történjék az év februárja elején kiállított költségvetési előmunkálatoknak oly időben való letárgyalása érdekében az arra hivatott hatóságok előtt, hogy a nyomdai előállításra ne 8—10 nap maradjon fen, mert untalan ismétlődik az az eset, hogy nyomdai hibák maradnak ben a javaslatban, ezeket pedig feltétlenül ki kell kerülni. Ennek pedig egyetlen módja az, ha úgy a nyomda, mint a korrekturái művelet nem izgalmas sietséggel lesz kényszerítve végezni a maga munkáját néha ünnep napon sőt az éjjeli órákban.

Megnyugvással vette tudomásul az egyházkerületi közgyűlés a jogakadémiai tanulmány örvendetes javulásától szóló igazgatói jelentést.

A főiskolai tápintéztet felügyelőjévé 3 évre újolag dr. Gulyás Istvánt választotta meg az egyházkerületi közgyűlés a tanárkari közgyűlés ajánlata folytán.

A főiskolai akadémiai tanács az akadémiai tanárok által élvezett természetben való lakás ügyében az igazgató-tanács véleményével ellátottan jelentést, illetve kérelmet terjesztett föl, mely oda kunkludál, hogy az eddigi lakások az 1893. évi idevonatkozó határozat megváltoztatásával maradjanak meg továbbra is az akad. tanárok élvezetében. Ez a munkálát lapunk korábbi számában egész terjedelmében megjelenvén, bővebben nem szükség azt ismertetnünk vagy indokolnunk. Az igazgató-tanács a következő határozati javaslatot terjesztette be az egyházkerületi közgyűlés elé: Egyházkerületi közgyűlésünk tekintettel azon körülményre, hogy az 1893. évi 220 egyházkerületi végzésnek megfelelő előkészítés nélkül keletkezett 2. pontja a történelmi előzmények révén évszázadokra visszaható kérdéssel kapcsolatos jogviszonyokat kellőképpen nem szabályozta, tekintettel továbbá a debreceni ev. ref. egyháznak a telekkönyvi tulajdonában levő négy tanári lakás révén való érdekelttségére, mint szintén főiskolánk az ügygyel összeköttetésben álló s elsőrenden főiskolai gazdasági-tanácsunk gondozása alá tartozó fontos anyagi érdekeire, a tanárkari összes előterjesztéseket és határozatokat, mint szintén az igazgató-tanács akadémiai albizottságának, határozati javaslatát azzal a felhívással teszi át a gazdasági-tanácsához s ez által a debreceni ref. egyház presbyteriumához, hogy a természetbeli tanári lakások intézményének rendezése, esetleg helyreállítása tárgyában érdemlegesen nyilatkozzanak. A összes iratok aztán a debreceni presbyterium által legkésőbb f. évi szeptember 15-ig ismét főiskolánk gazdasági-tanácsához lesznek átteendők, a mely minden esetben a szóban forgó ügy minden vonatkozásra kiterjedő véleményes javaslatot fog egyházkerületi közgyűlésünknek bemutatni, hogy a folyó év őszén tartandó egyházkerületi közgyűlés, a főiskolai igazgató-tanács jelentése alapján, e fontos kérdést érdemlegesen megoldhassa. A dr. Bacsoni Lajos-féle megüresedett lakásnak 1902. auguszt. 1-től, a házutáni földnek pedig október 1-től a debreceni ev. ref. presbyteriummal egyetértőleg leendő bérbeadása iránti intézkedéssel a főiskolai gazdasági-tanácsot azzal a megjegyzéssel bizza meg egyházkerületi közgyűlésünk, hogy úgy a házbér, mint a haszonbér a függő kérdések végleges megoldásáig főiskolánk pénztárába lesz beszolgáltatandó.

Gróf Tisza István és Balogh Ferencz egyházkerületi tanácsbírák tüzetes felszólalása után az egyházkerületi közgyűlés az igazgató-tanács javaslatából csak a dr. Bacsoni Lajos-féle lakás és föld értékesítése tárgyában proponált részletet fogadta el, egyebekre nézve pedig a gróf Tisza István írásba is foglalt következő

határozati javaslatát emelte határozati erőre: „Tekintve, hogy az 1893. évi 220. számú egyházkerületi végzés meghozatala alkalmával azon négy tanári lakásnak, melynek telekőnyvi tulajdonosa gyanánt a debreceni ev. ref. egyház szerepel, jogi természete kellőleg nem tisztázott, tekintve, hogy mielőtt ezen lakások mai rendeltetésüktől tényleg elvonatnának, biztosítandó volna az, hogy az ebből származó anyagi előny ezen ingatlanok eredeti rendeltetésével és az 1893. évi 220. számú végzés intencióinak megfelelőleg debreceni ev. ref. főiskolánk anyagi erejének erősítésére szolgálhasson: azon bizalomteljes felhívással fordul egyházkerületünk a debreceni ev. ref. egyházhoz, mint telekőnyvi tulajdonoshoz, hogy egyházkerületünknek az ezen ingatlanok felett a debreceni ev. ref. főiskola közcéljaira való rendelkezési jogát elismerve, hozzá járuljon ahoz, hogy azok a főiskola céljaira a mai állapotnál célszerűbben hasznosíttassanak. Nem kételkedik egyházkerületi közgyűlésünk, hogy a debreceni egyház a szóban forgó ingatlanokat, melyeket annak idején Debrecen városa kizárólag a főiskola céljaira ajánlott fel s bocsátott az egyház rendelkezésére, ezen eredeti rendeltetésüktől elvonni és saját anyagi előnyére felhasználni nem kívánja, a mennyiben tehát a viszonyok fejlődése folytán ez ingatlanok eredeti használatuktól eltérő módon célszerűbben fordíthatók eredeti rendeltetésüknek t. i. a debreceni ev. ref. főiskola fentartásának céljaira, ennek megvalósítására irányuló intézkedéseiben a debreceni ev. ref. egyház közreműködésére vél számíthatni. Mindazon által az 1893. évi 220. sz. határozat végrehajtása előtt a kérdésnek a debreceni ev. ref. egyházzal mint négy tanári lakás telekőnyvi tulajdonosával való teljes tisztázását tartja szükségesnek, miért is, utasítja a főiskolai igazgató-tanácsot, hogy e kérdésben a debreceni egyházzal tárgyalásokba bocsátkozzék s azok eredményét a folyó évi őszi közgyűlésre terjessze fel“.

A gr. Tisza István felszólalásából meg kell említenünk azt, hogy ő abban a véleményben van, melynélfogva nálunk az akadémiai tanári illetmények a más jogakadémiai javadalmazásoknak még mindig jóval utánna állanak, s ezért amazok újabb javításának szükséges voltát hangsúlyozta. S kijelentette, hogy ha a debreceni egyházzal nem sikerülne a megfelelő megállapodásra jutni: fenmarad az a lehetőség, hogy a kérdéses négy lakást továbbra is természetben való lakásként alkalmazza a főiskola.

A Fonciére pesti biztosító intézettel kötött szerződés ez évi dec. 31-én lejárván, az 1901. évi novemberi közgyűlés 275 jegyzőkönyv szám alatt a főtiszteltetű és méltóságos elnökséget kérte fel a szerződésnek lehető még kedvezményesebb feltételek alatt leendő megkötésével. Az elnökség a megbízásban eljárva, a kiállított s újabb 12 évre kötött szerződés egyházkerületi ügyész Márk Endre jelentése illetve határozati javaslata kapcsában beterjesztetvén, kitünt, hogy az 1903. évi január 1-től 1915. évi január 1-sője déli 12 órájáig terjedő időre szerkesztett tűzkárbiztosítási szerződés az eddigi kedvezményt újabb szaporítja, a mennyiben a tiszta díjbevételnek eddigi 18%-a helyett 20% befizetésére kötelezi magát az intézet, a mely 20% az egyházkerület tűzkárbiztosítási pénztári csoportját illeti, az egyes biztosítási csoportokban pedig az eddigieknél is olcsóbb árengységeket nyújt, és az egyetemes magyar reform. egyház kölcsönös tűzkár ellen biztosító szövetségének létesítése esetén az egyházkerület felmondási jogát 1911. évi január 1 től fogva biztosítja. Ezeknek következtében az egyházkerületi közgyűlés midőn a 275/1901.

évi határozat intenciójának megfelelő szerződést jóváhagyta és megerősítette, egyidejűleg

a) felhívja a Fonciére pesti biztosító intézet debreceni főügynökségét, hogy saját érdekében e szerződés kinyomatásáról haladéktalanul gondoskodjék. Megfelelő számú példányait hivatalos szétküldés végett egyházkerületünk elnökségének bocsássa rendelkezésére; gondoskodjék továbbá a szerződés két példányának szabályszerű felbélyegzéséről is, a minnek megtörténte után az egyik példány levéltárba helyezés céljából egyházkerületi ügyész által az egyházkerületi közgyűlésnek ismét bemutatassék, a másik példány pedig a biztosító társaságnak adattassék ki.

b) Az egyházkerületi elnökség útján felhívja az egyházkerületi közgyűlés az egyházkerület összes gyűlekezeteit, mint szintén az egyházkerület felügyelete alatt álló közoktatási vagy egyházi alapítványok itt szóban forgó vagyonának kormányzó hatóságait, hogy a mennyiben épületeiket s ezek belső felszereléseit tűzkár ellen még a Fonciérenél nem biztosították volna: ezt saját jól felfogott érdekekben is haladéktalanul cselekedjék meg.

c) Elnöksége útján felhívja az egyh. ker. közgyűlés a hatásköréhez tartozó gyűlekezeteit, közoktatási vagy alapítványi hatóságokat, hogy a szerződés 17. pontjának életbeléptetése céljából a biztosító intézet hozzájuk intézendő megkeresésére a biztosítandó tárgyak pontos fölvételét és értékelését január hó elseje előtt olyan időben mutassák be, hogy ez a szerződés az 1903. évi január 1-én lehetőleg az egész egyházkerület területén életbe léphessen; felhívja egyházkerületünk az esperesek figyelmét s személyes felelősség terhe alatt utasítja az egyházközségek illetékes előljáróit s az illetékes hatóságokat, hogy a felbecsülésnél szigorított eljárást követvén, a biztosítandó tárgyakat valódi és teljes értékökben vegyék föl, hogy az egyházközségek és alapítványok esetleges károsodás alkalmával kellő kárpótlásban részesüljenek.

d) Az egyházkerületi közgyűlés a szerződésből eredő mindennemű kötelezettségeire nézve képviselőjéül a szerződés 14. pontja értelmében méltóságos gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok urat kéri fel, a ki viszont intézkedéseivel minden alkalommal Márk Endre egyházkerületi ügyész közreműködését fogja igénybe venni.

e) Végül a szerződés bemutatott két példánya az egyházkerületi végzés minden irányú határozatai fogantatásának nyilvántartása és eszközése végett kiadott Márk Endre egyh. ker. ügyésznek.

(Folyt. köv.)

A máramaros-ugocsa egyházmegye közgyűlése.

A m.-ugocsa egyházmegye f. hó 8-án T.-Ujlakon tartotta meg közgyűlését Szikszay Zoltán esperes és György En Ire egyházmegyei gondnok elnöklete mellett. Gyűlést megelőzőleg istenizsuleten voltunk, mely alkalommal Kun Béla imádkozott szívből, buzgón, szép, ékes hangon. Majd a tanácskozási teremben esperes kéri Isten áldását a gyűlés munkájára, mi után György Endre nyitotta meg a tanácskozást nagy tetszéssel fogadott jeles beszéddel. Megemlékezett abban Szentpály Jenő György Elek és Tisza Kálmán haláláról, kiknek érdemei jegyzőkönyvben örökítették, Tisza Kálmán elhunyt felett érzett mély fájdalmát a gyűlés a gyászoló család előtt is kifejezi. Javasolta továbbá, hogy az egyházmegye felirattal kérje a főt. s mélt. Konventet, mi-

szerint abbeli határozatát, hogy egyházi szükségleteink 10 évenként állapíttassanak meg, módosítsa oda, hogy a szükségletek egyszersmindenkorra állapíttassanak meg, mely javaslat elfogadtatott.

Esperes olvasta ezután több rendbeli jelentését. Egyikből megtudtuk, hogy a tamásváraljai egyház templomát nagy áldozattal gyökeresen megújította s felé csinos tornyot emelt, továbbá, hogy a szigeti főiskola igénybe vette az egyházmegye és kerület azon engedélyét, melyszerint növendékeit ünnepi követségbe bocsáthassa, azt is, hogy a királyházi leányegyházat Konez Sándor tekeházai lelkész segítségével újból szervezte, pénzügyét rendbe hozta, egy másik jelentésből arról értesülünk, hogy begyűlt hozzá 17403 korona 95 fillér közpénz, a mit mind kiadott.

Esperes jelentésére a bizottsági jelentések következték. A közalap-bizottság jelentése örömmel vétetett tudomásul, mert a folyó évi járadék növekedést mutat a mult évhez képest. A gyámbizottság jelentése szerint közigazgatási pénztárunk ereje 6751 kor. 68 fillér, a gyámpénztáré 24877 korona 67 fillér. A tanügyi bizottság jelenti, hogy a máramarosi részen működő 13 tanító mind okleveles, az ugoecsi 17 közül csak nyolcnak van oklevele. Ismétlő iskola van, M.-Sziget kivételével, minden máramarosi egyházban, az ugoecsiakban csak hétben. A máramarosi egyházak 9 felekezeti elemi iskolát tartanak fenn 14 tanteremmel, az ugoecsi 26 egyház közül hatban van csak állami és háromban csak községi iskola. Nagy Endre, egyik iskolalátogató lelkész, miután meggyőződött róla, hogy a m.-szigeti tanítóképző intézetben tanító ref. növendékek az egyházi éneklésből oktatásban nem részesülnek, javasolja, hogy az egyházmegyei elnökség kérelmezze a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, hogy oda egy ref. ének tanítót kinevezvén, annak fizetést utalványozzon. Elfogadtatott. Egy másik bizottság tudatja, hogy a m.-szigeti Lyceum vagyonának leltározása f. év april. 29-ig befejezve nem volt, sőt az intézeti anyakönyvtár leltározásra csak ez évi július-augusztusi szünidő alatt szándékolják befejeztetni. Jelentés tétetik arról is, hogy e főiskola 1901. évi számadása felülvizsgáltatott.

Néhány ügyről szölok még.

Megütközést keltett Nagy Lajos jelenleg Szemlaken működő lelkésztanító lemondása a dolhai lelkészi állomásról. Őt már idevaló lelkésznek tartottuk. Dolha után kongruát is élvezett s most, egy év múlva lép vissza.

A hosszumezei és t.-ujlaki egyházak templomaikat akarják rendbe hozni, mire engedélyt kérnek, mely megadatott.

A felsőszabolcsi egyházmegyének a közalapi pénzek kezelésére vonatkozó indítványa egyszerüen tudomásul vetetett, azon az egyházmegye változtatni nem kíván; az érmelléki egyházmegye indítványát pártolja s maga is kéri a főt. egyházkerületet, hogy a kerületben lakó lelkészek és tanítók gyermekeinek középiskolai taníttatását könnyítse meg.

És most jön esattanója.

Feláll Kovássy Akos m.-szigeti főgondnok és szót kérvén, először 30 koronát ajánl fel annak az egyházmegyebeli ref. tanítónak, a ki 3 év múlva a modern gyümölcsészet terén a legnagyobb eredményt fogja felmutatni; másodsor a maga és nepe: Derzsy Irma nevében 2000 koronát ajánl fel alapítványként 10 ugoecsi ref. egyháznak oly módra, hogy az 10 egyenlő részre osztatván, a 200—200 korona 5%-os kamata évenként az ott működő lelkészeké legyen.

Az ajánlat hálás köszönettel fogadtatott. Egy közig. bírósági ügy volt az Apaffy-féle sóügyben. A bíróság ítéletét Nagy Endre megfellebbezte.

Biki Ferencs,
főjegyző.

IRODALOM.

Könyvbírálat és ismertetés.

Debreceni Lelkésztár. Első kötet. Gyakorlati evang. reform. Pápi-lexikon. Szerkesztette *S. Szabó József* főlszentelt lelkész, debreceni kollégiumi tanár. Ara füzve 6 korona, kötve 7 korona. Debrecen, 1902. Telegdi K. Lajos utóda Eperjesy István kiadása.

(Folytatás és vége)

Ha valamikor a liturgiai egység létre jönne, ezt elejteni semmi szín alatt nem szabad. Azt azonban ajánlom, hogy betegeknel rövidek legyünk. Elérhetjük ezt ugyan, ha a könyvet otthon hagyjuk.

A IV. részben imádságok vannak.

A) alatt alkalmiak. Ezek között első Föt. Kiss Aron püspök presbíter választáskor mondott elő és utó-imádsága. Második szám alatt szintén Föt. püspök utól van egy alkalmi vonatkozásokkal teljes szép imádság, melyet a n.-ecsed-i templom és torony szentelése alkalmával mondott. A harmadik számú sok szép gondolatokkal teljes és terjedelmes imádságot templomszentelés alkalmával mondotta Mitrovics Gyula debreceni lelkész. Különösen templomszenteléskor ajánlatos a rövidség.

Ugyancsak szerzője a negyedik számú ref. eml. ünnepi imádság is. A második kikezdésében nem Istenhez beszél. Egyébként tartalmas jó munka.

Az ötödik számú ref. eml. ünnepén mondotta Biki Károly szatmari esperes. Megszólításában jobb lett volna első helyre tenni Isten nevét. Az 558. lap második kikezdésében nem Istenhez beszél. Egyébként kifogástalan.

A hatodik számú imádságot szintén ref. eml. ünnepén mondotta Czinke István r.-szombati lelkész. Megszólításában körülírás nélkül egyenesen Isten nevét kellett volna emlitenie első helyen. Szerzőnek igen szép gondolatai vannak s ha az imádság kellékeit nagyobb figyelemre méltatja első rendű imádságíró lesz.

A hetedik számú a dobozi ref. templom száz éves eml. ünnepén mondotta Dombi Lajos. Használható jó imádság. A nyolcadik számú szintén szerzője. Ugy látszik nagyon szeret az énekekből idézni. A második, harmadik, negyedik, sőt az ötödik kikezdés első felében is, nem Istenhez beszél. A hatodik kikezdésben is ismét elkalandozik s csak a vége felé fordul Istenhez. Így van a hetedik kikezdésben is. Habár jó eszmék és hazafias gondolatok vannak is a munkában, a felsoroltakért jó imádságnak nem minősíthetem.

A kilencedik számú márc. 15-én mondott imádság szerzője Török Imre t.-roffi lelkész. Ez az eszmékben gazdag, gondosan kidolgozott imádság példa arra, hogy a hazafias eszméket mint lehet bevonni az imádság keretébe.

A tizedik számú március 15-én mondott imádság szerzője Rác István szatmari lelkész. Könnyű menetű jó munka. A második kikezdésben használt „imádat” helyett, jobbnak tartom ezt: „imadás.”

A 11. számú okt. 6-án tartott imádság szerzője

Biky Károly szatmári esperes. Az 579. lap első kikezdésében nem Istenhez beszél. Különben jó munka.

A 12. számú imádság szintén okt. 6-án mondatott. Szerzője Dombi Lajos. Az 582. lap első kikezdésében nem az Istenhez szól. Egyébként jó munka.

A 13. számú egyházmegyei gyűléstartás napján tavasszal T.-roffon mondotta Török Imre lelkész. Jó imádság. Kevés átalakítással tavaszinak is használható.

B) *alatt Halotti imádságok következnek.* Az első számú Mitrovics Gyula debr. lelkész mondotta Orbán József nyug. s.-pataki tanár felett. Megszólítása jobb lett volna úgy, ha ezt a részét teszi a mondatnak első helyre: „Jó atyánk“ stb. . . . A harmadik kikezdésben nem beszél Istenhez. Különben szép munka. A második szintén az ő munkája. Mondatott az apagyilkos Móríz József koporsójánál. Az 596. lap második kikezdésében nem Istennel társalog. A következő lap első kikezdése is jobb lett volna így módosítva: Ne engedd stb. . . . Ebben a munkában is szép alkalmi gondolatok vannak. A harmadik számú is szerző mondotta egy megrendítő esetről. Az 598. lap második kikezdése nem Istenhez szól. Ez is jó alkalmi munka.

A negyedik számú kiválóan jeles ember felett mondotta Hetessi Viktor. Szerző jól imádkozik. Imádsága második kikezdésének végén ennek: „*többé*“ háromszor való kitevése szószaporítás.

Az ötödik számú imádság Orosz István képezdei tanaré. Mondotta Cserna Vincze koporsójánál. Szépen fejtegeti a halott puritán jellemét. Ki még eltemettetésében is érvényre juttatta a külsőségek mellőzését.

A hatodik számú a Dombi Lajosé: Lelkész felett mondatott. Az imádságnak különösen első része ritmikus. De az ilyen féle kifejezések dördülés, zizzenés, rezzenés és lebbenés, nem imádságba valók. Az imádság második részében már átmegegyen szerző az imádkozó hangba. Számos szentirati hely és jól van munkájában alkalmazva. A hetedik számú szintén szerzőé. Ez még virágosabb mint az előbbi. Nem tud szabadulni az ilyen kifejezésektől! „*suttogó szellő*“ madárdal, tomboló vihar, ragyogó csillag. Felnöttek, különösen férfiaknál nem igen használatos ez: „*helyet adsz számára angyalok sorába*“ Ezt a közszólást inkább kis gyermekek koporsójánál szoktuk mondani.

A 8-ik számú két halotti imádságot Soltész Elemér nagybányai lelkész írta. Elmondotta egyiket háznál, másikat sirnál. Mindkét imádság keresetlen egyszerűséggel, mély vallásos és bibliai színezettel bíró jó munka. Szerző az imádságírás terén sikereket érhet el.

A 9. 10. és 12. számú imádságokat Babay Kálmán írta. Ezek között a kilencedik számú cime ez: *Leányka felett pünköszt hetében, ki utolsó volt.* Mutatja ez a cím hogy mennyire tulhajtunk mi még az imádkozásnál is az alkalmiasságokban. Ebben a munkában bár minden kikezdés elején meg van szólítva Isten, szerző aztán tovább megy s beszél virág hervadásról, lombocská letöréséről. Ha bár munkáját költői lendületéért méltánylom, de mint imádság, különösen annak első része nem sikerült. A tizedik számú második, harmadik és negyedik kikezdésében nem Istenhez beszél. A tizenkettedik számú legsikerültebb. Szerző jól ír, csak az imádság kellékeit figyelmen kívül ne hagyja, akkor lehet kedvelt imádságíró is.

A tizennegyedik számú Rácz István szatmári lelkész mondotta kisgyermek felett. Teljesen használható és hibátlan imádság.

V. *Különfélék.* Ezen részben „Az élet mélyéről“ „Papiemlékeimből“ címen debreceni lelképásztorokodása

alatt szerzett tapasztalataiból, az emberiség legszerencsétlenebbjeivel s elvetemültjeivel való érintkezéseiből hoz fel tíz különféle példát Mitrovics Gyula debr. lelkész. Szomorú, a városi erkölcsök sülyedését, s nagy fokú romlottságát feltűntető esetek ezek, de a melyek a mellett szólanak, hogy mily nagy szükség van már ott a parochialis körökre. A mire különben szerző is céloz a kilencedik számban.

Ime ezekben adtam én ismertetését a debreceni lelkészi tárnak. Felsoroltam azokat a hiányokat a melyeket általános mérték szerint egyik vagy másik munkában észleltem. Nem tagadtam meg az elismerést ott, ahol azt meg kellett adni. Ha talán valakit sértene megjegyzésem, melyben a rosszakaratnak még csak árnyéka sem vezetett, nyugtassa meg önmagát azzal, hogy az én bírálatom emberi, véleményem is csak egyéni.

Figyelmen kívül azonban nem hagyhattam semmit a mi általános szempontból véleményem szerint megjegyzést érdemelt. Ez ismét kötelességem volt. De mivel a szörszálhasogatásnak barátja nem vagyok, így a világért sem tehettem volna azt feladatommá, hogy a különféle irányú munkákat, ha azoknak szelleme álláspontommal ellenkezik, tisztán ezért le bíráljam.

Az egyes jó munkák szükségtelen részletezésébe nem bocsátkoztam. Nem tehettem azt azért sem, hogy észrevételeimet unalmasan el ne hosszítsam. S véleményem örömmel összegezhetem abban, hogy lényeges hiányai ennek a kötetnek nincsenek.

Mivel pedig a munka szerkesztője sejtetni engedi előszavában, hogy egy második kötet kiadásához is készül, legyen szabad az előfizető vidéki papság nevében figyelmebe ajánlanom, hogy egyházi beszéd irodalmunk a jó közönséges és közhalotti predikációkban igen szegény. Ezt érezzük mi fungens lelkészek, kik életünket a szöszékben töltjük, s adunk is valamit arra, hogy minden egyes alkalommal jó munkával álljunk elő. Már pedig funkcióink kétharmada közönséges alkalomra esik, s így nem ritkán gondot ad a holnapi nap.

Az az írói gárda, ha fiókjából adott közre ilyen sok szép különös alkalmi dolgozatot, tud előhozni még bizonyára sok jó közönséges esetre való egyházi beszédet is. Mert, ha bár gomba számra jelennek is meg a naponkint feltűnő egyházi beszédírók kötetei, soha sincsenek azok olyan becsesek, mint az ilyen gyűjteményes vállalatok.

Ezek után én a tollat leteszem, s ezt a gondosan kiállított kötetet, melynél a belső kellékek mellett a külsők sem hiányoznak, minden lelkésztársam figyelmebe melegen ajánlom. Az írói gárdának pedig a szerkesztővel egyetemben köszönetet mondok.

Felsővégesi.

K Ü L F Ö L D.

A francia katholicismus állapota.

Hogy a francia katholicismust nagy veszedelem fenyegeti, annak egyik fényes bizonyítéka a náncyi püspöknek egy nem régen megjelent röpirata, melyet a francia katolikusok úgy emlegetnek, mint valóságos vészkiáltást. A náncyi püspök nézete szerint a legnagyobb veszedelem abban rejlik, hogy a francia papság kebelében a fegyelem kötelékei széthullanak, a „veszedelmes szellemi áramlatok“ pedig egészen átalakítják a fiatal papok és seminaristák szellemét, úgy hogy

szerinte is komolyan lehet félni a schizmától. Különösen nagy a veszedelem, a mióta már nemcsak a protestánsok küzdenek a katholicismus ellen, hanem magában a katholicismus kebelében is vannak, a kik a katholicismus ellen működnek, — mondja a fenti röpirat: „A szellemi megoszlás minden nap növekedik“, és az a veszedelem fenyegeti a katolikus egyházat, hogy a biblia már a szemináriumokba is behatol (!). A sokat emlegetett albi érseknek pedig elég bátorsága volt nemrég azt mondani, hogy a nantesi edictum visszavonása helytelen cselekedet volt és erélyesen követelte Franciaország számára „az igazság és szabadság szellemében való kormányzást“. Egy másik katolikus püspök meg szemére hányta a minisztereknek, hogy a vallásszabadságot veszélyeztetik. Hasonlót mondott a náncyi püspök. (Mennyire másképen beszélne a magyar katolikus főpapok!?)

Az idők jele az is, hogy Didon, francia dömés atya, ki Jézus életéről irt egy nevezetes munkát, egy füzetben közrebozsította azon tapasztalatait, melyeket még a nyolcvanas években Németországban tett utazása alkalmával szerzett. Bizonyára a napjainkban Franciaországban végbemenő nagy szellemi átalakulás sugallta Didonnak, hogy párhuzamot vonjon a német és francia theologiai tudomány és papképzés között. Megfigyelte, ugymond, a német theologiai tanárok előadásait, összehasonlította azokat a felsőbb francia theologiai oktatással és azt találta, hogy pl. a lipcei protestáns theologiai fakultáson magasabb fokon álló vallásos tudományi tevékenység észlelhető, mint Franciaország összes 86 theologiai szemináriumában s a 4 állami theologiai fakultáson. Egyetemeik révén a németek sokkal tanultabbak, mint a franciák, s vallásos történeti és kritikai tudományosságuk kétségtelenül a legkifejlettebb a modern civilizációban. A francia szemináriumokban a routine a fődolog, mely megöli a vallástudományt s már is olyanformás oktatást szült, melynél a tanárok papagályok módjára ismétlik a lélekölő anyagot. Didon szerint Németország népe még fiatal nép, melyet nem sorvaszt a skepticismus mérge, s Németországot vallásosabbnak találja, mint a latin országokat, melyek csak névleg katolikusok, valóban azonban skeptikusok.

Önkénytelenül eszébe jut Didonnak a francia nemzet politikai megoszlása is, mikor látja, hogy Németországban a politikai pártok nem olyan elkéseredett ellenségei egymásnak, mint Franciaországban. „Néha francia ujságot veszek kezembe — mondja Didon — és összehasonlítom a német ujságokkal. *Pirulok ilyenkor! A mi sajtónk a pártok belső küzdelmét mutatja, a mi sajtónk minden szégyenkezés nélkül a világ szemei elé tárja politikai és vallási megoszlásunkat.* Ez valóságos emberevés, egyik párt megeszi a másikat. Ez nagyon szomorú!“

A francia katholicismus és a Szentírás.

Sok szó esik a francia katolikusok között napjainkban XIII. Leo pápának arról a tényéről, hogy a Vatikánban egy bizottság feladatává tette a biblia tanulmányozását. Ezzel kapcsolatban tekintélyes francia katolikus főpapok olyan kijelentéseket tesznek, melyek éppen nem illenek bele a katholicismus szellemébe. Egyik azt mondja, hogy „kétségtelenül a theologia is a történelmi tudomány befolyása alatt áll. A bibliának a nyelve épügy, mint az egyház nyelve nem egyéb, mint az isteni gondolatnak adott emberi öltözet. Megtaláljuk benne az elmúlt századok

különféle dogmatikai definitióit, a zsidók, görögök és a scholasticusok gondolatait. *Vajjon nem lehetséges-e képzelnünk egy későbbi haladást, mely megengedné a theologusoknak, hogy új formában fejezzék ki a definitiókat, egyszersmind jobban összeegyeztessék azokat egyfelől az emberi szellemnek sokkal előrehaladottabb állapotával, másfelől az örök változatlan igazsággal.*“ Az albi érsek azt mondja erre: „Semmi sem tartóztatja fel már azt a mozgalmat, mely magával ragad bennünket!“

Hogy a francia katolikus egyház nagy átalakulás küszöbén van, annak bebizonyítására elég csak azt felhozni, hogy Párisban a párisi érsek jóváhagyásával értekezletet tartottak a francia katolikus főpapok a Szentírásról. A megnyitó gyűlésen azt mondta az elnök, hogy a megindult mozgalom célja „hogy erélyesen terjessze az evangélium ismeretét a katolikusok közt, irányelvül és utmutatóul véve az egyház hagyományos tanításait és XIII. Leónak a Szentírás tanulmányozására vonatkozó annyira bölcs kijelentéseit.“ És ime, már az első ülésen több katolikus főpap állást foglalt „a Szentírás terjesztésének szükségessége mellett“ és azon nézetüket fejezték ki, hogy „viszsa kell helyezkedni az evangélium alapjára, hogy sikerrel küzdhessenek meg egy részről a vallás-talansággal, másrésztől különösen a protestánsok által annyira magasztalt szabad vizsgálódás következményeivel.“

Tehát visszahelyezkedni evangéliumi alapra! Nem egyéb ez, mint ékesen szóló beismerése annak, hogy a katholicismus elhagyta az evangéliumi alapot, különben nem beszélnének visszahelyezkedésről.

(Folyt. köv.)

Barcsa János.

NEKROLOG.

DR. BACZONI LAJOS
EMLÉKEZETE
1851—1902.

Az a pár hónap, mely halála óta eltelt, nem a feledés, csak az enyhülés ideje volt. Emlékezete lépten-nyomon felujul előttünk, a mint főiskolánk és egyházi életünk különböző testületeiben itt is, ott is üresen maradt helyét kell betöltenünk. Csak a veszteség szivet-tépő fájdalma csillapodott el, hogy helyet adjon a borongó emléket édes-bus képeinek.

Alig egy hónapja egyetemes tanügyi bizottságunk és egyetemes konventünk adott jegyző könyvi kifejezést a Dr. Baczoni Lajos halálával ref. tanügyünket és egyházunkat ért veszteség érzetének, majd főiskolánk igazgató-tanácsa áldozik a boldogult emlékezetének s jegyzőkönyvében örökíti meg főiskolánk fejlesztése körül szerzett maradandó érdemeit, legközelebb pedig egyházkerületi közgyűlésünk gyújtotta föl emlékezetének fáklyáját s kegyelettel róttá le emléke iránt az elismerés adóját. A visszaemlékezések eme során helyénvalónak látjuk, hogy — a mit halála alkalmával a fájdalom lesújtó hatása alatt nem tehattünk meg — összefoglaljuk a Dr. Baczoni Lajos főbb élet mozzanatait s áttekintsünk röviden küzdelmes és tanuságos életének pályafutásán.

Dr. Bacsoni Lajos született 1851. aug. 10. Kis-Borosnyón, Háromszék megyében. Ugy apai, mint anyai ágon ref. papi családból származott. Atyja Bacsoni Ádám lelkész, maga is papnak a fia, anyja Soós Rákhel, Soós Ferencz nyéni ref. lelkész leánya, a ki még életben van s ma is Nyénben lakik, Háromszékben. Székely volt, fajának minden kiváló jellemvonásával. Szerény föllépése és csöndes temperamentuma, szikrázó szellemessége és itélőképessége, kitartó akaratereje és elveihez való szívós ragaszkodása, mind oly rokonszenves vonásai voltak jellemének, melyek nemes jószívúsággal és erős fajszeretettel párosulva közkedveltséget biztosítottak neki az életben s ellenfeleit is igen sokszor fegyverezték le küzdeimeiben. Gyermekkori emlékei nem annyira szülőföldjéhez, mint inkább Nyénhez fűződtek. Itt a Bárca-ság szélén, a bodzai havasok lábában, a kis Tatrang folyó közelében fekvő székely faluban anyai nagyapja házában töltötte jó részét zsenge gyermekkorának s a kies fekvésű helység, a mely fölé már a nyári szellő is havasi levegőt lehel, oly mély benyomást hagyott lelkében, hogy életének utolsó éveiben is ide vágott vissza, betegségében több nyáron itt keresett üdülést és ha sorsa engedni vala, a nyugalom esztendeit is itt, gyermekjátékainak tanyáján óhajtottá ellőltetni.

Atyja később Székely-Udvarhelyre választatván meg papnak, Lajos is ide került s ugy elemi iskoláit, mint a gymnasium I–VI. osztályát a sz. udvarhelyi ref. kollegiumban végezte. Atyja a kollegiumban tanári hivatalt is viselvén, fia nevelését ugy szólván maga vezette. Ez a nevelés a régi kálvinista iskolák modorában tartva puritán jellegű és szigorú volt, inkább a jellem szilárdságára, mint az ismeretek gazdagságára törekedett. Szigorúságát mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy bár szülei helyben laktak, Lajos mégis bent lakott a kollegiumban a többi internatusi növendékekkel együtt. Legalaposabb képzést nyert a class. nyelvekben. S ha egyéb téren később erős tanulmányra kellett is pótolnia iskolai ösmereteit, a kollegiumi nevelés megacélozta fejlődő jellemét s bizonyára nagy része volt amaz önállóság kiképzésében, a mely képesítette őt arra, hogy a kora ifjuságában reá nehezedett csapások sulya alatt nemcsak megtudott saját lábán állani, hanem akaraterejével leküzdvé az akadályokat, folyton előbbre tudott haladni.

Atyja ugyanis Nagy Péter erdélyi ref. püspökkel való összeütközése miatt kénytelen lévén sz.-udvarhelyi papi állását elhagyni, Nagyváradon az ottani ref. gymnasiumnál nyert tanári alkalmazást, mialatt Lajos a gymn. VII. osztályt ugyanott a premontrei főgymnasiumban végezte. De e közben érte családjának tönkretutása, minék folytán ettől fogva nemcsak önmagát kellett a maga erején fentartania, hanem szegény, édesanyját és testvéreit is élete végéig neki kellett segítenie. A rom. kath. főgymnasiumban különösen görögnyelvi ismereteivel tünt ki, tanuló társai szinte bámulták a hozzájuk szakadt székely kálvinista diáknak görög grammatikai tájékozottságát. A fordított szöveg iskolai praeparálása alkalmával ugyanis tanárjoknak az osztályhoz intézett kérdéseire — mig a többiek bizonytalanul tapogatóztak — rendszeren ő adta meg csöndes szerény modorában a biztos feleletet. De nagyváradi iskolai életét egy más körülmény tette még emlékeztetesebbé. A nagyváradi ref. egyház a régi nagy idők emlékének, a Mártonfalvi iskolájának némi maradványaként a múlt század hatvanas éveiben is tartott fenn egy szegényes gymnasiumot, a melyben, mint említettük, utoljára a Bacsoni Lajos atyja is tanári alkalmazást nyert.

De az intézet anyagi eszközök és hivatott tanerők hiányában csak tengődő életet élt s megtörtént a közoktatás történetében az a szinte hallatlan eset, hogy az iskolai előjáróság a II. gymn. osztály tanításával és vezetésével Bacsoni Lajost a VII. osztályu gymnasista tanulót bizta meg. Hogy felsőbb osztályu gymn. tanulók egy-két alsóbb osztálybeli gyermeket nevelői minőségben vezessenek, az a mi kálvinista iskolázásunk multjában épen nem volt szokatlan dolog. De hogy egy gymn. osztály önálló vezetését ugyancsak gymnasiumi felsőbb osztályu tanulóra bizzák, az a mi szegényes viszonyaink közt is példátlan eset lehetett. Melyik volt merészebb kockázat: az előjáróság bizalma-e, vagy a paedagogiailag képzetlen ifju vállalkozása, fölösleges kérdezni. Az eredmény olykor a legképtelenebb intézkedést is sanctionálja. Itt is ugy történt. Bacsoni Lajos oly ambitioval teljesítette a rábízott feladatot s annyira megnyerte az iskolai előjáróság meglegedését, hogy a megállapított szerény díjon felül még 100 korona jutalomban részesítették. A ki már tanuló korában ily erőpróbának adta jelét, azt kiváló képességei a közönséges számvonalon felül álló élethivatásra praedestinálták.

(Folyt. köv.)

Dócsi Imre.

KÜLÖNFÉLEK.

— Szabó János esperes temetése. Folyó hó 25-én délután 4 órakor volt. Hozzá hasonlót sokan nem láttunk még Debrecenben. A megboldogult ravatala a kollégium azon disztermében állítottatott fel, hol nemes lelkét kilehelte. Bölesen volt ez így! A hü katona csak a paizson hagyta el a haremzőt, melyen összeroskadott. A megdöbbenő voltában is felségesen szép halál sok ezrek lelkére tett mélységes benyomást s a fájdalom jajkiáltása egész városunk minden rétegét átnyilallta. Eljöttek a temetésre mindazok, kik a boldogultat ismerték és szerették . . . el még azok is, a kikre nézve talán idegen volt, de a kikben e költőileg szép elmulás a nemesebb érzelmeket felriasztotta. Ott volt az espresi kar teljes számban, élén az egyházkerületi elnökséggel, megjelentek a kollégium és vidéki tanárkarok, aztán az ifjuság, a vidéki papság s a békésbáti egyházmegye lelkészi karanak — egyptár kivétellel — mindenik tagja, a körös-tarcsai és hódmezővásárhelyi egyházak impozáns küldöttsége s az a tömérdek résztvevő emberáradat, melynek befogadására ezuttal a nagytemplom kicsinynek bizonyult. A kollégium udvaráról egyetlen halotti énekvers elhangzása után a virágokkal elborított koporsót a hullámzó tömeg között az esperesek karjaikon a nagytemplomba vitték s a főiskolai énekkar gyászdalai végén *Könyves Tóth Kálmán* debreceni lelkész jelent meg a szószéken, s imádkozott a megboldogult felett. Aztán az egyházkerületi főjegyző *Zsigmond Sándor* esperes állott katedrába s rövid emlékbeszédben vett bucsut a közügyek sok érdemeit szerzett s feledhetetlen emlékü bajnokától. Találó volt, midőn rámutatott arra, hogy a boldogult utolsó szavaiban is a törvényes rend respektálására intett s annak tiszteletben tartását hangsúlyozta. A templomból utolsó útja a Piac-utcán át az ezernyi ember által képezett sorfalak között a Kossuth-utcai temetőbe vezetett, hol a megásott sir szélén *Papp Imre* hódmezővásárhelyi lelkész szólott még röviden . . . s

aztán hullani kezdtek a rögök a koporsóra, melyben egy jó ember immár az igazak álmát aluszsza . . . a **boldog feltámadás reméysége alatt**. „Pulchrum est praestare cuncta, nihil exigere“!

— **A békésbánáti egyházmegye új esperese.** A hajó kormányosa sirba szálván szomorú természetesség, hogy helyét azonnal másnak kell elfoglalni. Így történt a Szabó János esperes hivatali örökségével is. A temetésen a békésbánáti egyházmegye összes lelkészei, — pár kivétellel — megjelenvén, temetés után értekezletre gyűltek egybe s egyhangulag abban állapodtak meg, hogy az új választás megejtéséig az esperesi hivatal ideiglenes vezetésére Garzó Gyula egyházmegyei tanácsbíró s a gyomai egyház egyik érdemes lelkészét kéri fel. A mint értesültünk, Garzó a felkérésnek engedett s így a Szabó János kezéből kihullott kormányrudat ő vette fel. Ugyanez az értekezlet elhatározta azt is, hogy a legközelebbi egyházmegyei gyűlésen úgy Szabó János, mint Gróf Ráday Gedeon néhai egyházmegyei gondnok emlékére ünnepélyt rendez, a mikor Szabó Jánosról Futó Zoltán szentesi, — Gróf Ráday Gedeonról pedig Fekete Gyula nagyikindai lelkész tartja az emlékbeszédet.

— **Dr. Baczoni Lajos** siremlékére és a nevére teendő alapítványra újabb a következő adományok küldettek be lapunk kiadóhivatalához: Tóth László Tiszánagyrev 1 k. Pap Károly Tisza-Inoka 1 k. Sarkadi N. Imre Tisza-Sass 1 k. Szaboleska Mihály Temesvár 10 k. Ritoók Zsigmond Nagy-Várad 5 k. Szabó Károly Nagy-Kereki 3 k. Leel-Össy István Kis-Marja 2 k. Dr. Rác Albert Török-Szent-Miklós 2 k. Vadai Ferencz Török-Szent-Miklós 2 k. Eddig összesen befolyt 986 k. 14 f.

— **A kisujszállási főgymnasiumhoz** az érettségi vizsgálatok vezetésére az egyházkerületi elnökség — az elhalt Szabó János helyett — elnökül lapunk felelős szerkesztőjét Eröss Lajost küldte ki.

— **Évzáró istenitisztelet.** Kollégiumunkban jó keresztyén református emberekhez illően Isten nevében kezdjük és végezzük munkánkat. Ez idén szokásos évzáró istenitisztelet június 12-én reggel 8 órakor fog megtartatni és pedig a nagytemplomban. Ezelőtt a főiskolai oratoriumban gyűltünk ilyenkor össze, de mivel ez az imaterem a falka esztendőben e célra már szüknek bizonyult, — igen helyesen! — áttétetett az istenitisztelet a nagytemplomba.

— **Államsegély a debreceni főiskolának építkezési célokra.** A nagy m. vallás és közoktatás ügyi m. kir. miniszter ur folyó évi május 17-ről 25574. sz. alatt kelt leiratában a debreceni ev. ref. főgymnasium részére az építkezési államsegélyt kilátásba helyezte, most azonban még sem az összeg mennyiségére sem a kiutalás idejére nézve nem nyilatkozhatik. Előbb az építkezés tervrajzát és költségvetését kéri.

— **Vizsgálati rend** a debreceni ev. ref. főiskola összes tanszakain az 1901—1902. tanév második felében. Évzáró istenitisztelet 1902. június hó 12-én reggeli 8 órakor a városi ev. ref. nagytemplomban. Vizsgálatok. A) Az akadémiai tanszakon: A colloquiumok úgy a theologiai, mint jogakadémián az illető tanárok rendes óráin és tantermeiben június 15-én kezdődnek s június 30-án déli 12 óráig tartanak. A jogi alapvizsgálatokra június 15-én déli 12 óráig kell jelentkezni; a vizsgálati napok kitűzéséről a jogakadémiai tanárkar, a jogakadémiai dékáni hivatal útján külön kiírásban intézkedik. Az államvizsgálatok kitűzése június hóban is a jelentkezések szerint fog történni. B) A főgymnasiumban: Május 6—7. a VIII. osztály magánvizsgálata. Május 10.

a VIII. osztály vizsgálata. Május 12—16. írásbeli érettségi vizsgálat. Június 15. rendkívüli tárgyak vizsgálata. Június 16. VII. oszt. vizsgálata egész nap, I. oszt. vizsgálata, az A. szakaszé, B. szakaszé, fél-fél nap. Június 17. a VI. oszt. egész nap és II. oszt. A. és B. szakaszának vizsgálata fél-fél nap. Június 18. az V. oszt. egész nap és III. oszt. A. és B. szakaszának vizsgálata fél-fél nap. Június 19. a IV. oszt. vizsgálata, az A. és B. szakaszé fél-fél nap. Június 19—22. magánvizsgálatok; az I—VII. osztályé. A magánvizsgálatok írásbeliek és szóbeliek. Június 23—28. szóbeli érettségi vizsgálatok. A vizsgálatok általában d. e. 9 órakor, d. u. 3 órakor kezdődnek. A közvizsgálatok tartama alatt a főgymn. tanulók rajzai a tanteremben megtekinthetők. C) A tanítóképző-intézetben: Június 9—21. napjain a félévet bezáró szigorlatok tartatnak mind a négy osztályban a rendes tanórákon és tantermekben. A nyilvános vizsgák sorrendje tantárgyak szerint következő: Június 23. d. e. 9—12. óráig a főiskola imatermében vallástan, neveléstan tárgyak, magyar nyelvtan és irodalom, természet-tudományok. Június 23. d. u. 4—6 óráig a tanítóképző zenetermében ének, hegedű, zongora, orgona. Június 24. d. e. 9—12 óráig az imateremben: tanítási módszertan, egészségtan, németnyelvtan, számtan, földrajz és történelem. Június 24. d. u. 4—6 óráig: Rajz, mértan, írás az imateremben, tornázás a főiskola udvarán. Június 25. d. u. 3—6 óráig gazdasági tárgyak. Június 21. d. u. 3—6 óráig az imateremben a gyakorló iskola vizsgája. Június 25. Magánvizsgálatok. Debrecen, 1902. május 15. A főiskolai igazgatóság.

— **Stern Herman** baptisták ellen irt könyvére újólag felhívjuk lelkésztársaink becses figyelmét. Több mint 140 koronába került neki műve kiadása, ne hagyjuk, hogy lelkes fáradozására ráfizessen.

— **A beregi ev. ref. egyházmegye** közgyűléséről szóló s a 18. számban közölt tudósításnak azon pontjához. „Még mindig 25% a tudatlanul felnöttek száma“ egyházmegyénk reputációja érdekében hozzászólva, közlöm az esperesi hivatalos jelentésnek a nevelésügyről szóló adatait, melyek következők: **Mindennapi tanköteles**: 6802 több az előző évinél 515-el; jár 93·6%; nem jár 6·4%. **Ismétlők**: 2650; ebből jár 75·1%; nem jár 24·9%. „Az iskolába nem járók ezen nagy százalékát többnyire a községekől távol eső tanyabeli tankötelesek szolgáltatják“. Így szól az esperesi jelentés, melyből világos, hogy tudósító tévedésben van s tudósítása csak is az ismétlőkre nézve megfelelő, de a mindennapi tankötelesekre nézve nem, mert ezek közül csak 6·4% nem jár s így tudatlanul, illetve tanítatlanul csak ennyi marad. Izsnyéte 1902, május 16. kiváló tisztelettel Szentimrey József e. m. főjegyző.

— **Adakozás az andrásfalvi csángók javára.** A bihari ev. ref. egyházmegyében az andrásfalvi csángók részére 141 korona 22 fillér segély gyűlt és küldetett el. Ez összeghez járultak: mező-telki 2 k. 50 f. Fugyi-Vásárhely 1 k. Hegyköz-pályi 11 k. Bojt 3 k. 20 f. Örvénd 5 k. Paptamási 4 k. Furta 1 k. Siter 1 k. 90 f. Mező-Keresztes 8 k. 10 f. Zsáka 3 k. Ártánd 12 k. 26 f. Jákó-Hodos 2 k. 50 f. Szalárd 8 k. Mező-Telegd 12 k. 40 f. Nyüved 2 k. Váncsond 1 k. Szentjános 4 k. Ritoók Zsigmond 10 k. Nagy-Szántó 6 k. 66 f. Less 1 k. b.-püspöki 20 k. H.-K.-Szaldobágy 2 k. Kis-Marja 7 k. 50 f. B.-Szentmárton 6 k. 20 f. Csökmő 3 k. Élesd 2 k.

— **Angol istenitisztelet a kollegiumi imateremben.** Folyó hó 29-én hajnalban György Endre vezetése alatt negyven-egynehány angol gazda érkezett

Debrecenbe a célból, hogy saját szemekkel lássák és tanulmányozzák gazdasági viszonyainkat s a mi jót itt látnak otthon értékesítsék. A látogatás célja tehát direkte a mezőgazdaság tanulmányozása lévén az előre megállapított program szerént a kedvesen fogadott vendégeknek a rendelkezésükre bocsátott városi fogadókön már reggel 8 órakor indulniok kellett a Parlagra és Hortobágyra. Hét órakor el is indultak, de a mikor a kollégiumhoz értek, a kocsisor megállott s a benne ülők kiszállva, siettek fel egyenesen az oratóriumba, hol *Csiky Lajos* theol. tanár és főiskolai lelkész az elhangzott 84. zsoltár első verse után angol nyelven imádkozott. Jelen volt a többek között főt. s méltóságos *Kiss Aron* püspök ur is. Így szokás ez Angliában. Imádkozál és dolgozzál! Ez a jelszavuk ott a gazdákknak is. Különben istenítisztelet után a vendégek ismét kocsikra szálltak s a városból Péterfián át kihajtottak.

— **Értesítés!** Van szerencsém a t. szerző urakat értesíteni, hogy az általam kiadandó *prot. egyházi irodalmi művek pontos jegyzékének* összeállítása már folyamatban van és az rövid idő múlva meg fog jelenni. Budapest, 1902. május hó 26. Hazafias üdvözléssel Kókai Lajos, könyvkereskedő.

— **Tisztelettel felkérjük** lapunk járatóit, hogy sziveskedjenek az előfizetési díjakat beküldeni. Körülbelül 100-an vannak olyanok, kik még az elmúlt esztendőről is hátralékban vannak. Kénytelenek vagyunk ezekkel szemben erélyesebb eljárashoz nyulni. Sajnáljuk, de tennünk kell, mert különben minket perelnek be.

Szerkesztői üzenet.

B. I. Sepsi-Szentgyörgy. A jelzett műnek ígért példányát köszönettel kérjük és fogadjuk. — **J. S. Szentleányfalva.** A cikk bejött; de a mint nemcsak szerkesztői megjegyzésben, hanem legutóbbi találkozásunk alkalmával élő szóval is kijelentettem, — jobb ezt a dolgot tovább már nem feszegetni. Én veled tökéletesen egyetérték a kérdés lényegére nézve s ezt nemcsak a H. B. válaszára tett szerkesztői megjegyzésben jeleztem, hanem évekkel ezelőtt éppen e lap hasábjain tüzetesen ki is fejtettem. Így állván a dolog, egészen felesleges volna a vitát újból előkezedni. Megnyugodhatol abban, hogy a közvélemény velünk tart; ennek a közvéleménynek biztos háttéré pedig a szigorú kálvinista tudat. — **T. Gy. Sepsi-Szentgyörgy.** Az előfizetési felhívást nem kaptam meg, várom a másikat. Meglehet, hogy mire e sorok napvilágot látnak, a jelzett újból küldés folytán kérésének eleget tehetek. — **B. J. Kolozsvár.** Olyan jelentéktelen pár sajtóhiba az, hogy felesleges is kijavítani. Mindenki rájött azokra magától. — **Cs. B. Furtá.** Készséggel megengedem, hogy ma már Schweizban is tartanak *pénzert* koncerteket a templomokban, de hogy öngazolásokban mennyire meg vannak szorulva, azt éppen a tis. teleted által közölt „Reglement“ből látom, hol azt hozzák fel, hogy „a templomot fűtni meg világítani kell, ez pedig pénzbe kerül stb.“ Még mikor én ott jártam és laktam az efféle előadások a „Vereinshaus“-ban tartattak s a lapok a reklamizú vallásos sportokat egyenesen ki is figurálták. Ime egy kis mutatvány: „*Depesche.* Die Heilsarmee wird, wie man versichert, nächstens über Mönchenstein trotz allen Gegenversicherungen nach Basel kommen und in *Burg-Theater* Vorstellungen geben. Manifeste und Plakate später! Vorleutig wird daran erinnert, dass das Komite der schweiz. Landesbelegung seine Aufgabe als vollendet betrachtet und sein Mandat an die „Marschallin“ abgetreten hat. Bajonnet auf! Bajonnet ab! ist jetzt die Parole, um jeden äussern und innern Feind zurückzuschlagen.“ Így irtak Baselben 1883-ban az olyan színi előadásokról, melyeknek a célja különben elvitázhatatlanul vallásos! Meglehet, hogy ma már ott is nagyot fordult a világ, éppen mint nálunk 1883. óta; de ez a kérdés lényegén semmit sem változtat. Imádságháza az Isten háza nem színház. Aztán ne foszszuk meg a szegény népet attól a boldogító tudattól, hogy ide bármikor szabad bemenete van, *ingyen!* Bizony nagy oka volt annak, hogy p. o. a debreceni templomból egész a legujabb időkig még az orgona is hiányzott! Hogy az esthe ica szempontjából a templomi koncerteket védelmezni lehet . . . ? Semmi szavam ellene; hiszen nekem az arany sujtásos s vitézkötéses huszár attila is módnélkül tetszik; de kálvi-

nista papnak ilyen ruhába öltözni kissé talán mégis különös volna!? Egyébiránt: zsinat küszöbén állunk, ott ezt a kérdést is meg kell oldanunk; van ez legalább is olyan fontos, mint az, hogy a lelkészek „középmagasságu magyar süveget és fekete ryakkendőt“ (143. §.) viseljenek.

Tartalom-jegyzék: A protestantizmus lényege. Nagy István. — **Tárca:** Adatok. Keserői Dayka János püspök családi viszonyaihoz. Zoltai Lajos. — **Nyílt levél,** Eröss Lajos. — **Tanügy:** Tévedések. Sinka Lajos. — **Közéletünk:** Egyház-kerületi közgyűlés. — A máramaros-ugocsai egyházmegye közgyűlése. Biki Ferencz. — **Irodalom.** — **Külföld:** A francia katholicismus állapota. Barcsa János. — **Nekrológ:** Dr. Bacsoni Lajos emlékezete. Dóczi Imre. — **Különfélék.**

Felelős szerkesztő: **ERÖSS LAJOS.**

Pályásat,

A h.-böszörményi ev. ref. hatosztályu gymnasium igazgató tanácsa ez intézetnél ujonnan felállítandó mennyiségtan — rajzoló mértani, esetleg mennyiségtan — természettani tanszékre pályázatot hirdet.

Javadalmazás rendes tanárnak évi 2400 korona törzsfizetés, 400 korona lakbér, 200 korona ötödéves korpótlék öt izben és kilátás arra, hogy az államsegélylyel létésítendő főgymnasiumnál fizetési fokozatba fog előlépni.

A megválasztott okleveles tanár egy évig ideiglenes rendes tanárnak tekintetik rendes tanári illetményekkel, de ez nem jogosítja fel az illetőt arra, hogy egy évi működés után állandósítassék. Az állandósítás joga továbbra is az igazgató tanács kizárólagos joga marad.

Nem okleveles tanár helyettes tanárul választatik, évi javadalmazása: 1600 korona.

A fizetést évnegyedenként előre adja a gymn. pénztár.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu tanárok és tanárjelöltek, kik szabályszerűen felszerelt kérvényeiket, — mellékelve keresztlevelüket, végzett tanulmányaikat igazoló bizonyítványukat esetleg középiskolai tanári oklevelüket, eddigi szolgálataikat s védkötelezettségüket feltüntető bizonyítványukat, f. évi június 20-ig a gymn. igazgató tanácsához címezve alulirott igazgatóságnál adják be.

H-Böszörményben, 1902. május 19.

Az igazgató tanács megbízásából.

Péter Károly
igazgató.

Pályásat,

a debreceni ev. ref. főiskola tanítóképző intézetében betöltendő rendes tanári állomásra.

E tanszék tárgyai ez idő szerint a magyar nyelv és földrajz, az új tanterv közelebb várható életbeléptetése alkalmával esetleg a földrajz helyet más tárgy.

A tanszék javadalma 2400 korona alapfizetés, 800 kor. lakásbér illetmény, ötvenként 200 koronával növekedő korpótlék, 5 izben, melyre nézve a más intézetnél rendes tanári minőségben eltöltött évek beszámíthatnak; az alapfizetés idővel a fennálló fokozatok szerint 2800, 3200 és 3600 kor.-ra emelkedhetik, végül pedig az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzés teljes végrehajtása esetén a 200 kor. ötödéves korpótlék 400 koronára növekedhetik. A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

E tanszékre ev. ref. vallásuak pályázhatnak, a kiknek a magyarból és valamelyik hozzá kapcsolott tárgyból közép iskolai tanári képesítésük van, a kik azon felül lelkészi képesítéssel is bírnak előnyben részesülnek.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, a végzett tanulmányokat és tanári képesítést igazoló okmányokkal, szolgálati és egészségi bizonyítványokkal felszerelve f. évi június hó 20-ik nap-

jáig a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adandók be.

A megválasztott tanár hivatalát az 1902/3. iskolai év kezdetén a fennálló rendtartás szerint székfoglaló értekezés tartásával foglalja el.

Kelt, Debrecenben, 1902. május 22.

Kiss Áron
püspök.

Az érkörtvélyesi ev. ref. orgonista kántortanítóságra pályázat hirdetik. Javadalmazás, 56-80 fill. készpénz, 35 köből megrostált gabona, 12 köbméter kemény tűzifa beszállítva, 48 magyarhold szántófold, melynek adóját az egyház fizeti; tandíj minden tankötelestől 2—2 véka csős tengeri, ismétlő iskoláktól 1—1 korona; temetési stóla és lakás. Kötelesség: a mindennapi és ismétlő fi iskolai növendékek oktatása; az orgonista-kántori teendők végzése, akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése.

Az állás szept. elsején elfoglalandó.

Fölszerelt pályázati kérvények június 22-ig alulírottához küldendők.

Személyesen bemutatkozók előnyben részesülnek.

Ér-Körtvélyes.

Pataky Sándor
ev. ref. lelkész.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljei szerint készült fiu- és gyermek ruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.